

Οι υποκειμενικές και αντικειμενικές προϋποθέσεις κήρυξης της πτώχευσης-

Το τεκμήριο παύσης των πληρωμών

Ιωάννης Μαμαδάς, Πρωτοδίκης

I. Εισαγωγικά:

Το φιλελεύθερο-αστικό, κεφαλαιοκρατικό, ταξικό και επεμβατικό οικονομικό σύστημα, το οποίο καθιερώνεται στην Ελλάδα από τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1, 17, 21, 22, 25 παρ. 1, 2 και 4 και 106 του Συντάγματος σε συνδυασμό προς τη διάταξη του άρθρου 3 της ΣΕΕ, στηρίζεται στην απρόσκοπτη παροχή ρευστότητας, δηλαδή χρηματικών κεφαλαίων, από τις επιμέρους οικονομικές μονάδες που εντάσσονται σε αυτό, προς το σκοπό της επίτευξης πλούτου με την μορφή οικονομικής υπεραξίας από την παραγωγή και διάθεση προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών, ο οποίος υπό ιδανικές συνθήκες επανεισάγεται στο σύστημα ως επιπλέον ρευστότητα και με τον τρόπο αυτό διαιωνίζει την ομαλή λειτουργία του και εξασφαλίζει την περαιτέρω ανάπτυξή του, δηλαδή την επίτευξη νέου πλούτου. Στο πλαίσιο του βασικού αυτού κανόνα λειτουργίας του εν λόγω συστήματος η προσήκουσα εκπλήρωση των νόμιμων και των συμβατικών υποχρεώσεων, οι οποίες βαρύνουν τα μέλη του κατά τη συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή, ανάγεται σε αρτηρία που εξασφαλίζει την αναγκαία κατά τα ανωτέρω ρευστότητα.

Υπό το πρίσμα των παραπάνω δεδομένων η φερεγγυότητα¹, δηλαδή η οικονομική αξιοπιστία κάθε συμμετέχοντος στο παραπάνω σύστημα προσώπου, αναγκαία συνέχεται και εξαρτάται από την ύπαρξη χρηματικών μέσων, ίδιων ή προϊόντων πίστωσης, ή άμεσα ρευστοποιήσιμων στην τρέχουσα πραγματική αξία τους περιουσιακών στοιχείων, τα οποία διασφαλίζουν τη δυνατότητα απρόσκοπτης ανταπόκρισης στις χρηματικές υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικής δραστηριότητας. Δεν είναι

---

¹ Ο όρος φερέγγυος ετυμολογικά αποτελεί σύνθεση των λέξεων φέρω και εγγύη (αυτό που δίνεις στο χέρι του άλλου) και υποδηλώνει το πρόσωπο που είναι άξιο εμπιστοσύνης.

λοιπόν άξιο απορίας το γεγονός ότι η αντιμετώπιση του φαινομένου της αφερεγγυότητας αποτέλεσε ήδη από τη σύσταση του ελληνικού κράτους αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης, το περιεχόμενο της οποίας διαμορφώθηκε με βάση τις εκάστοτε επικρατούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, χωρίς ωστόσο να διαφοροποιείται ο βασικός σκοπός της, ο οποίος συνίσταται πάντα στην αποφυγή της διάχυσης της αφερεγγυότητας και συνεπακόλουθα του κλονισμού του κρατούντος οικονομικού συστήματος.

A. Το νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4738/2020.

Από το 1835 έως και τις αρχές της τρέχουσας χιλιετίας η νομοθετική αντιμετώπιση του φαινομένου της αφερεγγυότητας είχε ως βασικό κορμό της τις διατάξεις των άρθρων 525επ. ΕΝ (β.δ. της 19^{ης} Απριλίου/1^{ης} Μαΐου 1835)², όπως αυτές τροποποιήθηκαν από το ν. ΨΛΣΤ΄ της 13/14 Δεκεμβρίου 1878, από τον Α.Ν. 1189/1938 και από τον Α.Ν. 635/1938, και συμπληρώθηκαν από τις διατάξεις του ν. 2479/1997 με αντικείμενο την επιτάχυνση της πτωχευτικής διαδικασίας, αλλά και από τις διατάξεις των ν. 1386/1983 και 1892/1990, ενώ διάσπαρτες διατάξεις που αναφέρονταν στην πτωχευτική διαδικασία είχαν περιληφθεί στον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς και στους εισαγωγικούς τους νόμους. Αποκλειστικό αντικείμενο των παραπάνω νομοθετημάτων αποτέλεσε η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας φυσικών και νομικών προσώπων, τα οποία έφεραν την εμπορική ιδιότητα, κατά κύριο λόγο με τον επιμερισμό των αρνητικών συνεπειών αυτής μεταξύ των περισσότερων πιστωτών τους διαμέσου της πτωχευτικής διαδικασίας κατά τρόπο όσο το δυνατό πιο σύμμετρο και ισόρροπο και εναλλακτικά η διάσωση των επιχειρήσεων των αφερέγγυων εμπόρων είτε διαμέσου της κρατικής επέμβασης, είτε μετά από κατάρτιση συμφωνίας ρύθμισης των οφειλών τους με τους πιστωτές τους. Από την άλλη, η αφερεγγυότητα των προσώπων, τα οποία δεν διέθεταν εμπορική ιδιότητα, δεν

---

² Με τον οποίο ενσωματώθηκε σχεδόν αυτούσιο στην ελληνική έννομη τάξη το κείμενο του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα (Code de Commerce).

αντιμετωπιζόταν ως ένα ενιαίο φαινόμενο δεκτικό συνολικής ρύθμισης, παρά μόνο στο πλαίσιο και κατά το μέτρο που επηρέαζε την προσήκουσα εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους που απέρρεαν από το νόμο ή από σύμβαση με εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Αστικού Κώδικα και των ειδικών αστικών νόμων.

Η επιλογή του νομοθέτη να θέσει στο επίκεντρο των κατά ανωτέρω ρυθμίσεων τα φαινόμενα αφερεγγυότητας που συνδέονταν με την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας, αλλά και η πολυετής διάρκεια του σχετικού νομοθετικού πλαισίου δικαιολογούνται από τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική κοινωνία έως τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990. Συγκεκριμένα, η ανάληψη περισσότερων οικονομικών υποχρεώσεων και η άντληση τραπεζικών πιστώσεων προς το σκοπό της εκπλήρωσής τους αποτελούσε χαρακτηριστική πρακτική των φυσικών και νομικών προσώπων, τα οποία ασκούσαν εμπορική δραστηριότητα, τελώντας μάλιστα υπό σχετικά περιορισμένο πλαίσιο και υπό αυστηρά κριτήρια ως προς την εκτίμηση του αξιόχρεού τους εξαιτίας των σχετικά περιορισμένων κεφαλαίων που διέθετε το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Από την άλλη, σε ό,τι αφορούσε τα φυσικά πρόσωπα που στερούνταν εμπορικής ιδιότητας, η επικράτηση του ιδανικού της οικονομικής αυτάρκειας κάθε οικογένειας προωθούσε την προσωπική αποταμίευση και περιόριζε την προσφυγή στον τραπεζικό δανεισμό αποκλειστικά και μόνο για την κάλυψη εξαιρετικών οικονομικών αναγκών, όπως η αγορά πρώτης κατοικίας, ενώ η εξυπηρέτηση των απορρεουσών από το δανεισμό αυτόν υποχρεώσεων διασφαλιζόταν από την παροχή εμπράγματων ασφαλειών ή προσωπικών εγγυήσεων, με συνέπεια να περιορίζεται ο κίνδυνος των πιστωτών από την μη προσήκουσα εκπλήρωσή τους.

Ωστόσο, η πολυετής αυτή οικονομική πραγματικότητα άρχισε να μεταβάλλεται από τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990. Η σταδιακή προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στα κριτήρια για την ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και η ολοκλήρωση της τελευταίας εξασφάλισαν στις ελληνικές τράπεζες ευχερή πρόσβαση σε πολύ περισσότερα από τα απολύτως αναγκαία για την λειτουργία τους χρηματικά

κεφάλαια. Παράλληλα, η ραγδαία ανάπτυξη των χρηματαγορών και των σύνθετων τραπεζικών προϊόντων που διακινούνταν σε αυτές αφενός κατέστησαν ιδιαίτερα επικερδή για τους μετόχους των τραπεζών τη χρηματιστηριακή αξιοποίηση των μετοχών τους, η οποία ενισχυόταν από την αύξηση του κύκλου των εργασιών και την επίτευξη ενός ολοένα και μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς από κάθε τράπεζα, και αφετέρου συντέλεσαν στη διάχυση του κινδύνου της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των οφειλετών τους, απαλλάσσοντας ουσιαστικά τις τράπεζες από τις δυσμενείς συνέπειες της υλοποίησής του. Η νέα αυτή οικονομική πραγματικότητα οδήγησε το σύνολο σχεδόν του ελληνικού τραπεζικού τομέα στη χαλάρωση των περιορισμών για το δανεισμό ιδιωτών³ και στην επέκταση αυτού προς το σκοπό της κάλυψης των κάθε είδους επαγγελματικών και καταναλωτικών αναγκών των τελευταίων με την υιοθέτηση μάλιστα ιδιαίτερα επιθετικών πολιτικών προώθησης των σχετικών τραπεζικών προϊόντων.

Οι θεμελιώδεις αυτές μεταβολές του χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν άργησαν να επηρεάσουν το σύνολο της οικονομικής ζωής της χώρας διαμέσου της ολοένα αυξανόμενης επικράτησης καταναλωτικών κοινωνικών προτύπων, η οποία είχε ως συνέπεια την αύξηση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών και συνεπακόλουθα τη διεύρυνση της εμπορικής δραστηριότητας. Η κατά τα ανωτέρω διόγκωση της ζήτησης και η παράλληλη διεύρυνση των αναγκών για την κάλυψή της οικονομικών ανοιγμάτων οδήγησαν στην εκτόξευση του τραπεζικού δανεισμού τόσο από την πλευρά των εμπόρων, όσο και από τους στερούμενους την εμπορική ιδιότητα και στον πολλαπλασιασμό όχι μόνο του αριθμού, αλλά και τους ύψους των οικονομικών υποχρεώσεών τους έναντι τρίτων. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε μεν στη σημαντική ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά παράλληλα επέτεινε τον κίνδυνο κλονισμού του οικονομικού συστήματος από την

---

³ Στην έννοια αυτών υπάγονται στο πλαίσιο του παρούσας εισήγησης τόσο οι έμποροι, όσο και τα φυσικά και νομικά πρόσωπα χωρίς εμπορική ιδιότητα.

εκδήλωση αφερεγγυότητας των επιμέρους μελών του και τη διάχυση αυτής σε ευρύτερους τομείς του.

Οι κατά τα ανωτέρω οικονομικές εξελίξεις οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου της αφερεγγυότητας, το οποίο στηρίχθηκε σε δύο βασικούς πυλώνες: ο πρώτος από αυτούς, ο ν. 3588/2007, αφορούσε στην αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας των εμπόρων διαμέσου της υπαγωγής τους στη διαδικασία της πτώχευσης ή στις εναλλακτικές διαδικασίες της συνδιαλλαγής αρχικά και της εξυγίανσης στη συνέχεια ή της αναδιοργάνωσης της επιχείρησής τους, ενώ ο δεύτερος από αυτούς, ο ν. 3869/2010, αποτέλεσε το πρώτο ελληνικό νομοθέτημα με αντικείμενο την αντιμετώπιση της αστικής αφερεγγυότητας με κύριους άξονές του την απαλλαγή των υπερχρεωμένων οφειλετών από τα χρέη τους προς τους πιστωτές τους μέσω της ρύθμισης της καταβολής μέρους αυτών και την προστασία της κύριας κατοικίας τους από την εκποίηση, ώστε να διασφαλίζεται η απόλαυση από τους οφειλέτες ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και η δυνατότητα επανάκαμψής τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή.

B. Το νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4738/2020.

Η πρώτη δεκαετία του τρέχοντος αιώνα τελείωσε με την εκδήλωση μίας βαθύτατης κρίσης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, η οποία, όπως ήταν επόμενο, επηρέασε άμεσα και δραστικά και την ελληνική οικονομία λαμβάνοντας μάλιστα στο πλαίσιο αυτής δημοσιονομικό χαρακτήρα και οδήγησε στην ουσιαστική υποβολή της χώρας σε διεθνή οικονομικό έλεγχο, ο οποίος επέφερε αφενός την λήψη περιοριστικών οικονομικών μέτρων και αφετέρου ολοένα κλιμακούμενη φορολογική επιβάρυνση πολιτών και επιχειρήσεων. Οι δυσμενείς αυτές οικονομικές συνθήκες οδήγησαν σε δραστική μείωση των διαθέσιμων προς κατανάλωση εισοδημάτων, σε περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας και σε εκτόξευση της ανεργίας και με τον τρόπο αυτό δημιούργησαν ευνοϊκότερες συνθήκες για την αύξηση των φαινόμενων αφερεγγυότητας τόσο μεταξύ των

προσώπων που ασκούν εμπορική δραστηριότητα, όσο και μεταξύ εκείνων που στερούνται την ιδιότητα του εμπόρου. Παράλληλα, η αύξηση των μη ικανοποιούμενων απαιτήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και η σημαντική έκθεση των τελευταίων στο μη εξυπηρετούμενο δημόσιο χρέος ελαχιστοποίησαν το ύψος των παρεχόμενων πιστώσεων και οδήγησαν σε επίταση της ήδη επικρατούσας οικονομικής δυσπραγίας. Εξάλλου, τα όποια περιορισμένα σημάδια οικονομικής ανάκαμψης των τελευταίων ετών δεν πρόλαβαν να επηρεάσουν θετικά την εξυπηρέτηση του ιδιωτικού χρέους, το οποίο αποβαίνει διαρκώς αυξανόμενο, ενώ σε κάθε περίπτωση τίθενται πλέον υπό αμφισβήτηση λόγω της υγειονομικής κρίσης, η οποία εκδηλώθηκε κατά το προηγούμενο έτος και η οποία έχει χωρίς αμφιβολία καταφέρει καίρια πλήγματα σε βάρος της οικονομικής δραστηριότητας και της εν γένει οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο ν. 4738/2020, ο οποίος αποτελεί το πρώτο ελληνικό νομοθέτημα, το οποίο αντιμετωπίζει κατά τρόπο συνολικό και ενιαίο την αφερεγγυότητα, χωρίς να διακρίνει εάν αυτή αφορά σε πρόσωπα που διαθέτουν ή στερούνται την εμπορική ιδιότητα. Η ενιαία αυτή αντιμετώπιση πραγματώνεται διαμέσου της επέκτασης της εμβέλειας της πτωχευτικής διαδικασίας και στα πρόσωπα, τα οποία στερούνται εμπορικής ιδιότητας, επιλογή η οποία καταμαρτυρεί την πρόθεση του νομοθέτη προς οριστική διευθέτηση των οικονομικών εκκρεμοτήτων που δημιουργήθηκαν κατά την υπερδεκαετή περίοδο της οικονομικής κρίσης και ύφεσης που προσδιορίζεται ανωτέρω, διαμέσου της κατανομής των επιπτώσεων της αφερεγγυότητας μεγάλου τμήματος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας και των δραστηριοποιούμενων σε αυτήν επιχειρήσεων μεταξύ των επιμέρους πιστωτών τους. Εντούτοις, ενόψει της απρόβλεπτης ιστορικής συγκυρίας η εφαρμογή του νόμου αυτού καλείται να εκκινήσει εν μέσω μίας ακόμη περιόδου γενικευμένης οικονομικής ύφεσης, γεγονός που γεννά πολλές αμφιβολίες σχετικά με την ορθότητα και την αποτελεσματικότητα πολλών νομοθετικών επιλογών που έχουν ενσωματωθεί σε αυτόν και θέτει πολλές προκλήσεις στους ερμηνευτές και τους εφαρμοστές του.

Γ. Οι βασικές νομοθετικές μεταβολές αναφορικά με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις κήρυξης της πτώχευσης.

Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που ορίζονται από το νόμο για την υπαγωγή ενός προσώπου στην πτωχευτική διαδικασία αποτελούν το κατ' εξοχήν κριτήριο για τον προσδιορισμό του εύρους του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων που τη ρυθμίζουν. Από συστηματική άποψη μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: **(α)** στις υποκειμενικές προϋποθέσεις, οι οποίες αναφέρονται στη νομική κατάσταση του προσώπου, το οποίο μπορεί να υπαχθεί στην πτωχευτική διαδικασία, και **(β)** στις αντικειμενικές προϋποθέσεις, οι οποίες αναφέρονται στην οικονομική κατάσταση του ως άνω προσώπου ως παράγοντα που δικαιολογεί την υποβολή του στην πτωχευτική διαδικασία και εξασφαλίζει την αποτελεσματική εξέλιξη της τελευταίας, αλλά και νοηματοδοτεί την υποβολή του σχετικού αιτήματος από την πλευρά του ίδιου ή των πιστωτών του. Στην ουσία, λοιπόν, η πρώτη κατηγορία των κατά τα ανωτέρω προϋποθέσεων απαντά στο ερώτημα «ποιος;» και η δεύτερη στο ερώτημα «σε ποιες περιπτώσεις;» μπορεί να πτωχεύσει.

Στο πλαίσιο του ν. 4738/2020 στις υποκειμενικές προϋποθέσεις για την κήρυξη σε πτώχευση περιλαμβάνονται: **(α)** η πτωχευτική ικανότητα του οφειλέτη (άρθρο 76) και **(β)** η ανυπαρξία τρεχουσών εναλλακτικών διαδικασιών αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας του οφειλέτη (άρθρα 18,19, 50 παρ. 1 περ. α' και παρ. 3, 52 παρ. 1, 53 και 60), ενώ στις αντικειμενικές προϋποθέσεις περιλαμβάνονται: **(α)** η περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση παύσης πληρωμών (άρθρο 77 παρ. 1) ή **(β)** η επαπειλούμενη αδυναμία του οφειλέτη προς εκπλήρωση (άρθρο 77 παρ. 3), **(γ)** η επάρκεια της περιουσίας ή των εισοδημάτων του οφειλέτη προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας (άρθρο 77 παρ. 4 εδ. α') και **(δ)** η μη καταχρηστική άσκηση της αίτησης πτώχευσης (άρθρο 80 παρ.2).

Η βασική τομή, την οποία έχει επιφέρει ο ν. 4738/2020, αναφορικά με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την κήρυξη της πτώχευσης εντοπίζεται στην αποσύνδεση

της πτωχευτικής ικανότητας από την εμπορική ιδιότητα, η οποία αναιρεί τον εξαιρετικό χαρακτήρα της πτωχευτικής διαδικασίας που εδραζόταν στο γεγονός ότι αυτή αφορούσε σε ορισμένη μόνο κατηγορία προσώπων, και την αναδεικνύει πλέον ως το κύριο νομοθετικό μέσο αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας. Συνεπακόλουθα, υπό το καθεστώς του ν. 4738/2020 διευρύνεται το πεδίο των χρηματικών υποχρεώσεων, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο του ελέγχου για την κατάφαση της παύσης των πληρωμών και στις οποίες συμπεριλαμβάνεται πλέον το σύνολο των χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη, ανεξάρτητα από το χαρακτήρα τους ως αστικών ή επαγγελματικών. Στο κείμενο που ακολουθεί λαμβάνει χώρα συνοπτική παράθεση του περιεχομένου των υποκειμενικών και αντικειμενικών προϋποθέσεων για την κήρυξη της πτώχευσης, καθώς και του δικαστικού ελέγχου της συνδρομής του.

II. Οι υποκειμενικές προϋποθέσεις κήρυξης της πτώχευσης.

A. Η πτωχευτική ικανότητα.

Η πτωχευτική ικανότητα αποτελεί τη νομικά οριζόμενη δυνατότητα ενός προσώπου να υπαχθεί στην πτωχευτική διαδικασία ως κύρια, ειδική διαδικασία συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης των σε βάρος του χρηματικών απαιτήσεων, εφόσον πληρούνται και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις που ορίζονται σχετικά από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου και μετά από την έκδοση δικαστικής απόφασης με αντικείμενο την κήρυξη της πτώχευσής του⁴. Επομένως, αυτή συνιστά την πρώτη και κύρια από τις υποκειμενικές προϋποθέσεις για την κήρυξη της πτώχευσης και την εν γένει εφαρμογή των κανόνων του πτωχευτικού δικαίου.

α. Πτωχευτική ικανότητα φυσικών προσώπων.

ι. Γενικές παρατηρήσεις για την πτωχευτική ικανότητα των φυσικών προσώπων.

---

⁴ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 108, σελ. 39.

Σε ό,τι αφορά τα φυσικά πρόσωπα, η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4738/2020 ορίζει ότι: «πτωχευτική ικανότητα έχουν τα φυσικά πρόσωπα». Από τη γενικότητα της διατύπωσης της διάταξης αυτής σε συνδυασμό προς τις διατάξεις των άρθρων 34, 35 και 40 ΑΚ προκύπτει ότι η πτωχευτική ικανότητα κατ' αρχήν απονέμεται σε κάθε άνθρωπο από τη στιγμή της γέννησής του έως και το χρονικό σημείο του θανάτου του, εφόσον βέβαια πληρούνται δύο αυτονόητες προϋποθέσεις: **(α)** να έχει καταστεί οφειλέτης μίας ή περισσότερων χρηματικών απαιτήσεων και **(β)** να βρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας: **(αα)** η κύρια κατοικία του (όπως αυτή κατά μαχητό τεκμήριο αποδεικνύεται από την τελευταία πριν τη κατάθεση της αίτησης πτώχευσης φορολογική του δήλωση), εφόσον στερείται την εμπορική ιδιότητα, ή **(ββ)** το κέντρο των κύριων συμφερόντων του, δηλαδή ο τόπος που ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και είναι αναγνωρίσιμος στους τρίτους, όταν φέρει την ιδιότητα του εμπόρου (άρθρο 78 παρ. 1 και 3 του ν. 4738/2020). Επομένως, στο πλαίσιο του ν. 4738/2020 η άσκηση οικονομικής δραστηριότητας από τα φυσικά πρόσωπα και το περιεχόμενο της δραστηριότητας αυτής δεν επηρεάζει την απόκτηση πτωχευτικής ικανότητας. Υπό το πρίσμα αυτό η διάταξη του πρώτου εδαφίου της τρίτης παραγράφου του άρθρου 76 του ν. 4738/2020, σύμφωνα με την οποία η παύση της οικονομικής δραστηριότητας δεν κωλύει την πτώχευση εμφανίζεται κατά το μέρος της που αναφέρεται στα φυσικά πρόσωπα ως περιττό πλέον κατάλοιπο του προϊσχύσαντος δικαίου και στερείται οποιουδήποτε πρακτικού αντικρίσματος⁵.

ii. Πτωχευτική ικανότητα φυσικών προσώπων, τα οποία στερούνται πλήρως ή μερικώς δικαιοπρακτικής ικανότητας.

Η αποσύνδεση της απόκτησης πτωχευτικής ικανότητας από την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας και η ευρύτητα της διατύπωσης της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4738/2020, η οποία αναφέρεται γενικά σε φυσικά πρόσωπα, χωρίς ουδεμία

---

⁵ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 117-119 και 122, σελ. 41-42.

περαιτέρω διάκριση, θέτουν το ζήτημα της απόκτησης πτωχευτικής ικανότητας από τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία διαθέτουν περιορισμένη ή στερούνται πλήρως δικαιοπρακτικής ικανότητας, δηλαδή τους από τους ανήλικους και από τα πρόσωπα που έχουν τεθεί σε πλήρη ή σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση (άρθρα 129 και 130 ΑΚ), δεδομένου ότι η πλήρης ή περιορισμένη αυτή αποστέρηση λαμβάνει χώρα προς προστασία του συμφέροντος των ίδιων. Η απάντηση στον προβληματισμό αυτό υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα ήταν μάλλον αρνητική, καθώς γινόταν δεκτό ότι οι εν λόγω κατηγορίες φυσικών προσώπων στερούνταν πτωχευτικής ικανότητας, ακόμη και στις περιπτώσεις που ασκούσαν εμπορική δραστηριότητα στο όνομά τους, καθότι η προστατευτική ισχύς των κατά τα ανωτέρω διατάξεων του Αστικού Κώδικα συνιστούσε κώλυμα για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας⁶.

Στο πλαίσιο όμως του ν. 4738/2020, όπου η πτωχευτική διαδικασία καθίσταται ο κανόνας για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας των φυσικών προσώπων, η προστασία του ατομικού συμφέροντος των παραπάνω κατηγοριών φυσικών προσώπων έρχεται σε αντίθεση προς τη προστασία του γενικότερου οικονομικού συμφέροντος, όπως αυτό εξυπηρετείται διαμέσου της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών τους. Ενόψει μάλιστα και της απουσίας οποιασδήποτε ρητής νομοθετικής πρόβλεψης πρέπει να γίνει δεκτό ότι πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν και τα πρόσωπα, τα οποία στερούνται πλήρως ή διαθέτουν περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα, όταν ασκείται οικονομική δραστηριότητα στο όνομά τους ή όταν αυτά διαθέτουν περιουσία, από την οποία γεννώνται οφειλές προς τρίτους. Ωστόσο, πρέπει επίσης να γίνει δεκτό, ότι ενόψει της ιδιαίτερης έννομης προστασίας, την οποία απολαμβάνουν οι παραπάνω κατηγορίες προσώπων, αυτά πρέπει να εξαιρούνται από τις προσωπικές συνέπειες της πτωχευτικής

---

⁶ Βλ. σχ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 128, Γκριτζαλη-Στίγκα σε Τριανταφυλλάκη, Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, 2014, σελ. 52-53, όπου και περαιτέρω παραπομπές στη θεωρία, και Ψυχομάνη, Εμπορικό Δίκαιο-Γενικό μέρος, 2004, σελ. 247επ., Παμπούκη-Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη, Εμπορικό Δίκαιο-Εισαγωγή-Θεμελιώδεις έννοιες, 2001, σελ. 224-225.

διαδικασίας, ενώ οι περιουσιακές συνέπειες της τελευταίας πρέπει να περιορίζονται στο μέρος εκείνο της περιουσίας τους, το οποίο ενόψει του ύψους και του είδους του δεν είναι αναγκαίο για την κάλυψη των προσωπικών τους αναγκών⁷. Ο προσδιορισμός του μέρους αυτού δεν δύναται ευχερώς να λάβει χώρα με γενικά κριτήρια, αλλά πρέπει να πραγματοποιείται σε κάθε επιμέρους περίπτωση, δεδομένου ότι για την ολοκλήρωσή του δεν επαρκεί η εξέταση της περιουσίας των προσώπων αυτών, αλλά απαιτείται και η αποτίμηση της περιουσίας και των εν γένει οικονομικών δυνατοτήτων και των προσώπων, τα οποία βαρύνονται με υποχρέωση διατροφής των δικαιοπρακτικά ανίκανων ή περιορισμένα ικανών. Σε κάθε περίπτωση όμως πρέπει να διασφαλίζεται ότι η εν λόγω κατηγορίες προσώπων θα είναι σε θέση να απολαύσουν το ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, όπως αυτό ήδη προσδιορίζεται στο πλαίσιο της εφαρμογής του ν. 3869/2010.

iii. Πτωχευτική ικανότητα φυσικών προσώπων που έχουν αποβιώσει ή έχουν κηρυχθεί σε αφάνεια.

Όπως ήδη μνημονεύεται ανωτέρω, η πτωχευτική ικανότητα υπό το καθεστώς του ν. 4738/2020 συνοδεύει τα φυσικά πρόσωπα σε ολόκληρη τη διάρκεια του βίου τους, δηλαδή από το χρονικό σημείο της γέννησής τους έως και το χρονικό σημείο του θανάτου τους. Ωστόσο, με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 3 του ν. 4738/2020 επεκτείνεται η δυνατότητα εφαρμογής της πτωχευτικής διαδικασίας επί της περιουσίας ορισμένου φυσικού προσώπου-οφειλέτη και μετά το χρονικό σημείο του θανάτου του, ώστε να εξασφαλιστεί διαμέσου αυτής η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του.

Στο πλαίσιο αυτό το πεδίο εφαρμογής της παραπάνω διάταξης καλύπτει τις ακόλουθες περιπτώσεις: **(α)** της υποβολής αίτησης για κήρυξη της πτώχευσης από τον ίδιο τον οφειλέτη πριν από το χρονικό σημείο του θανάτου του, **(β)** της υποβολής αίτησης για κήρυξη της πτώχευσης πριν από το χρονικό σημείο του θανάτου του οφειλέτη από οποιονδήποτε από τους πιστωτές του ή από τον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών και **(γ)**

---

⁷ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 121, σελ. 42.

της υποβολής αίτησης για κήρυξη της πτώχευσης μετά το χρονικό σημείο του θανάτου του οφειλέτη από οποιονδήποτε από τους πιστωτές του ή από τον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών ή από τους κληρονόμους του οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι οι τελευταίοι έχουν αποδεχτεί την κληρονομία του με το ευεργέτημα της απογραφής, ώστε αυτή να διατηρεί την αυτοτέλειά της σε σχέση προς την ατομική περιουσία καθενός από αυτούς.

Η κατά τα ανωτέρω διεύρυνση της πτωχευτικής ικανότητας και κατ' επέκταση του πεδίου εφαρμογής της πτωχευτικής διαδικασίας προϋποθέτει τη συνδρομή δύο προϋποθέσεων, η πρώτη από τις οποίες έχει ουσιαστικό, ενώ η δεύτερη δικονομικό περιεχόμενο. Συγκεκριμένα, για την εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 3 του ν. 4738/2020 απαιτείται: **(α)** η περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση γενικής και μόνιμης αδυναμίας προς πληρωμή των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του σε χρονικό σημείο προγενέστερο του θανάτου του, χωρίς να ενδιαφέρει εάν και κατά πόσο η αδυναμία αυτή εξωτερικεύθηκε πριν από το χρονικό σημείο του θανάτου του, και **(β)** η κατάθεση της αίτησης για την κήρυξη της πτώχευσης το αργότερο εντός ενός (1) έτους από το θάνατο του οφειλέτη.

Σε περίπτωση που η αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης είχε υποβληθεί πριν από το θάνατο του οφειλέτη, η δίκη που άνοιξε με αυτήν συνεχίζεται στο πρόσωπο των κληρονόμων του, εφόσον οι τελευταίοι έχουν αποδεχθεί την κληρονομία, οι οποίοι μάλιστα νομιμοποιούνται με την ίδια προϋπόθεση ως διάδικοι, όταν η αίτηση υποβάλλεται μετά από το θάνατο του δικαιοπαρόχου τους. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις όμως αντικείμενο της πτωχευτικής διαδικασίας που θα εκκινήσει με την ευδοκίμηση της κατά τα ανωτέρω αίτησης και επομένως μέσο για τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών

του εκλιπόντος οφειλέτη καθίσταται αποκλειστικά και μόνο η κληρονομία, την οποία καταλείπει ο τελευταίος ως αυτοτελές περιουσιακό σύνολο⁸.

Εντούτοις, η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 3 του ν. 4738/2020 δεν δύναται να αποστερήσει τους κληρονόμους του εκλιπόντος οφειλέτη, οι οποίοι αποδέχθηκαν την κληρονομία του χωρίς το ευεργέτημα της απογραφής, από τη δυνατότητά τους να αποκρούσουν την ευδοκίμηση της αίτησης για την κήρυξή του σε πτώχευση αμφισβητώντας τη συνδρομή της αντικειμενικής προϋπόθεσης της παύσης των πληρωμών διαμέσου της επίκλησης της επάρκειας του αθροίσματος της κληρονομικής περιουσίας και της προσωπικής περιουσίας των ίδιων για την κάλυψη των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων τόσο της κληρονομίας, όσο και των ίδιων⁹. Από την άλλη, δεν δύναται να αποκλειστεί η δυνατότητα των πιστωτών του εκλιπόντος οφειλέτη ή του αρμόδιου εισαγγελέα πρωτοδικών να επιδιώξουν την κήρυξη της πτώχευσης των κληρονόμων του τελευταίου, οι οποίοι αποδέχθηκαν την κληρονομία του χωρίς το ευεργέτημα της απογραφής, εφόσον μετά την περιέλευση σε αυτούς της κληρονομικής περιουσίας συντρέχει στο πρόσωπό τους η αντικειμενική προϋπόθεση της αδυναμίας προς πληρωμή τόσο των χρεών της κληρονομίας, όσο και των προσωπικών τους χρεών.

Εξάλλου, ενόψει των άρθρων 40 και 48 ΑΚ η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 3 του ν. 4738/2020 εφαρμόζεται και στην περίπτωση της κήρυξης φυσικού προσώπου σε αφάνεια, οπότε το κρίσιμο χρονικό σημείο, το οποίο αποτελεί το χρονικό όριο για την περιέλευση σε αδυναμία προς πληρωμή και την αφετηρία για τον υπολογισμό της προθεσμίας για την

---

⁸ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο (με βάση το νόμο 4738/2020), 2021, αριθ. 125-126, σελ. 43, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 132-133, Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 107.

⁹ Στην περίπτωση αυτή οι πιστωτές του αποβιώσαντος οφειλέτη έχουν τη δυνατότητα να αποτρέψουν τη συνδρομή των κληρονόμων του επί της κληρονομίας αιτούμενοι τη δικαστική εκκαθάριση αυτής κατά τις διατάξεις των άρθρων 1913επ. ΑΚ. Η δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας, η οποία δεν είναι δυνατή σε περίπτωση προηγούμενης κήρυξης της πτώχευσης του εκλιπόντος οφειλέτη, παύει, όταν ακολουθήσει η κήρυξη αυτού σε πτώχευση (άρθρο 814 παρ. 2 ΚΠολΔ).

κατάθεση της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης μετατοπίζεται στο χρόνο τελεσιδικίας της απόφασης, με την οποία κηρύσσεται σε αφάνεια ο οφειλέτης¹⁰.

β. Πτωχευτική ικανότητα νομικών προσώπων.

ι. Νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό ή που ασκούν οικονομική δραστηριότητα.

Με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. β' του ν. 4738/2020 απονέμεται η πτωχευτική ικανότητα στο σύνολο των νομικών προσώπων, τα οποία επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, ανεξάρτητα από το εάν αυτά αποτελούν ενώσεις προσώπων ή σύνολα περιουσίας. Παράλληλα, με το τρίτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου παρέχεται στην εκτελεστική εξουσία νομοθετική εξουσιοδότηση, ώστε να επεκτείνει την πτωχευτική ικανότητα και σε νομικά πρόσωπα, τα οποία παρά το γεγονός ότι δεν επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, ασκούν οικονομική δραστηριότητα. Αναγκαία βέβαια προϋπόθεση για την απόκτηση της πτωχευτικής ικανότητας από αμφότερες τις παραπάνω κατηγορίες νομικών προσώπων αποτελεί ο εντοπισμός του κέντρου των κυρίων συμφερόντων τους, δηλαδή της καταστατικής ή της πραγματικής τους έδρας, από όπου ασκείται η διοίκησή τους, εντός της ελληνικής επικράτειας (άρθρο 78 παρ. 1 και 3 του ν. 4738/2020)¹¹.

Από το περιεχόμενο των παραπάνω διατάξεων γίνεται ευχερώς κατανοητό ότι ο προσδιορισμός των εννοιών του «οικονομικού σκοπού» και της «οικονομικής δραστηριότητας», για τις οποίες δεν παρατίθεται ρητός νομοθετικός ορισμός, καθίσταται κρίσιμο στοιχείο για την ερμηνεία και την εφαρμογή τους και επαφίεται πλήρως στη θεωρία και τη νομολογία. Για την επίτευξη του προσδιορισμού αυτού πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σκοπός του πτωχευτικού δικαίου, ο οποίος συνίσταται στην αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας της οικονομικής ζωής μετά τον κλονισμό της από την αδυναμία των

---

¹⁰ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 130, σελ. 44, και Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 134.

¹¹ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, ό.α.π., αριθ. 149, σελ. 49.

συμμετεχόντων σε αυτήν να εκπληρώνουν προσηκόντως τις χρηματικές υποχρεώσεις, τις οποίες αναλαμβάνουν στο πλαίσιο της. Επομένως, τόσο ο «οικονομικός σκοπός», όσο και η «οικονομική δραστηριότητα» ως κριτήρια για την απόκτηση πτωχευτικής ικανότητας αναγκαία προϋποθέτουν ανθρώπινη δραστηριότητα με επενέργεια στον φυσικό κόσμο, η οποία συνεπάγεται συμμετοχή στην οικονομική ζωή με την μορφή της ανάληψης χρηματικών υποχρεώσεων προς τρίτους.

Με βάση το δεδομένο αυτό ως «οικονομικός σκοπός» δύναται να προσδιορισθεί η επιδίωξη οποιουδήποτε φυσικού αποτελέσματος, το οποίο διαθέτει οικονομικό περιεχόμενο, δηλαδή αξία αποτιμητή σε χρήμα, και αποτελεί προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της οικονομικής ζωής, δηλαδή εκδηλώνεται στο πλαίσιο της παραγωγής ή της διάθεσης προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών και συνεπάγεται την οικονομική αλληλεπίδραση με τρίτους, στο πλαίσιο της οποίας αναλαμβάνονται υποχρεώσεις χρηματικού περιεχομένου προς αυτούς, ακόμη και αν δεν αποβλέπει στην επίτευξη κέρδους. Από την άλλη, ως «οικονομική δραστηριότητα» δύναται να προσδιορισθεί οποιαδήποτε ανθρώπινη συμπεριφορά, η οποία εκδηλώνεται στον εξωτερικό κόσμο και η οποία, ακόμη και αν δεν επιδιώκει ορισμένο αποτέλεσμα, συνεπάγεται την ανάληψη από τον φορέα της χρηματικών υποχρεώσεων προς τρίτους. Με βάση τους ορισμούς αυτούς η διαπίστωση «οικονομικού σκοπού» συνεπάγεται σε κάθε περίπτωση την εκδήλωση «οικονομικής δραστηριότητας», αλλά η τελευταία μπορεί να καταφαιθεί και όταν δεν εξυπηρετεί ορισμένο «οικονομικό σκοπό».

Επομένως, με βάση τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. β' του ν. 4738/2020 πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν όλα τα νομικά πρόσωπα που διαθέτουν εμπορικό σκοπό, δηλαδή αποβλέπουν στην επίτευξη κέρδους, αλλά και τα νομικά πρόσωπα με σκοπό την άσκηση δραστηριοτήτων, όπως: η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η υλοτομία, η βιομηχανία, το ελεύθερο επάγγελμα, η οικοδόμηση ιδιόκτητης γης, η παροχή υπηρεσιών προς τρίτους ή η επιδίωξη ιδεολογικού σκοπού με οικονομική διαχείριση ή οικονομικές ευθύνες, ακόμη και στις περιπτώσεις, όπου η δραστηριότητα που αναπτύσσουν σχετικά

δεν αποβλέπει στην επίτευξη κέρδους. Κριτήριο για τη διάγνωση του κατά τα ανωτέρω «οικονομικού σκοπού» αποτελεί η πραγματική δραστηριότητα των νομικών προσώπων, ακόμη και όταν αυτή εκφεύγει ή έρχεται σε αντίθεση προς το σκοπό, ο οποίος ορίζεται από το καταστατικό τους. Εξάλλου, αδιάφορος για την απόκτηση πτωχευτικής ικανότητας είναι ο νόμιμος ή παράνομος χαρακτήρας του κατά τα ανωτέρω επιδιωκόμενου σκοπού. Η ερμηνεία αυτή της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. β' του ν. 4738/2020 αφενός είναι σύμφωνη με το γράμμα του νόμου, όπου γίνεται αναφορά σε σκοπό που επιδιώκεται και όχι σε σκοπό που ορίζεται από το καταστατικό και αφετέρου εξυπηρετεί πληρέστερα το σκοπό του πτωχευτικού δικαίου, ο οποίος συνίσταται στην αντιμετώπιση του πραγματικού οικονομικού φαινομένου της περιέλευσης σε αδυναμία προς πληρωμή¹².

Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν σε κάθε περίπτωση: **(α)** οι προσωπικές εμπορικές εταιρίες (ομόρρυθμη εταιρία, ετερόρρυθμη εταιρία, ετερόρρυθμη εταιρία κατά μετοχές), **(β)** οι κεφαλαιουχικές εμπορικές εταιρίες (ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, ανώνυμη εταιρία, εταιρία περιορισμένης ευθύνης), **(γ)** ο συνεταιρισμός, **(δ)** η ναυτιλιακή εταιρία, **(ε)** η ναυτιλιακή εταιρία πλοίων αναψυχής, **(στ)** η Ευρωπαϊκή Εταιρία, **(ζ)** ο ευρωπαϊκός συνεταιρισμός, **(η)** ο Ευρωπαϊκός Όμιλος Οικονομικού Σκοπού, **(θ)** η δημοσιευμένη κοινοπραξία, **(ι)** οι μονοπρόσωπες εμπορικές εταιρίες (μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία, μονοπρόσωπη εταιρία περιορισμένης ευθύνης, μονοπρόσωπη ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, μονοπρόσωπη ομόρρυθμη και ετερόρρυθμη εταιρία), **(ια)** οι εμπορικές εταιρίες που προκύπτουν από μετατροπή για τα εταιρικά χρέη της μετατραπείσας εταιρίας υπό το νέο εταιρικό τους σχήμα, **(ιβ)** η ανώμαλη (λόγω μη τήρησης των νόμιμων διατυπώσεων δημοσιότητας ή λόγω ελαττωματικότητας της εταιρικής σύμβασης) εταιρία μέχρι την επίκληση της ανωμαλίας και την κήρυξη της ακυρότητας, **(ιγ)** η εικονική εταιρία, όπου λαμβάνει χώρα καταχρηστική χρήση της νομικής της προσωπικότητας από τους εταίρους, **(ιδ)** η άκυρη κατά τη διάταξη του άρθρου 11 του

---

¹² Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 149-151, σελ. 49.

ν. 4548/2019 ανώνυμη εταιρία, **(ιε)** η άκυρη κατά τη διάταξη του άρθρου 7 του ν. 3190/1955 εταιρία περιορισμένης ευθύνης και **(ιστ)** η άκυρη κατά τη διάταξη του άρθρου 53 του ν. 4072/2012 ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία.

Περαιτέρω, πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν, εφόσον διαπιστώνεται η επιδίωξη οικονομικού σκοπού: **(α)** η αστική εταιρία, για την οποία έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις δημοσιότητας που ορίζονται από τη διάταξη του άρθρου 784 ΑΚ, δηλαδή η δημοσίευση στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο, **(β)** η κοινοπραξία που επιδιώκει απλώς οικονομικό σκοπό και έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα ως αστική εταιρία, **(γ)** το σωματείο που έχει νόμιμο καταστατικό οικονομικό σκοπό ή που επιδιώκει οικονομικό ή εμπορικό σκοπό ακόμη και κατά παράβαση του καταστατικού του, **(δ)** η ερανική επιτροπή, όταν η δραστηριότητά της επεκτείνεται νόμιμα ή και παράνομα στην επιδίωξη οικονομικού σκοπού, ακόμη και εμπορικού, και **(ε)** οι δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν συσταθεί και λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Τέλος, πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν, εφόσον επιδιώκουν εμπορικό σκοπό: **(α)** η κοινοπραξία, για την οποία δεν έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις δημοσιότητας στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο και η οποία λειτουργεί ως αδημοσίευτη ομόρρυθμη εταιρία, **(β)** η χωρίς νομική προσωπικότητα κεφαλαιουχική εταιρία κατά το χρονικό διάστημα από την υπογραφή του καταστατικού της έως την καταχώρησή του στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο και **(γ)** κάθε περίπτωση συνεμπορίας περισσότερων υπό τη μορφή της ένωσης προσώπων, χωρίς νομική προσωπικότητα, η οποία λειτουργεί ως ανώμαλη αδημοσίευτη ομόρρυθμη εταιρία.

Ωστόσο, στο πλαίσιο της νομοθετικής εξουσιοδότησης, η οποία παρέχεται από τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. γ' του ν. 4738/2020, η πτωχευτική ικανότητα δύναται να επεκταθεί στο σύνολο των νομικών προσώπων, ανεξάρτητα από την επιδίωξη οικονομικού σκοπού, δεδομένου ότι από τη συντριπτική πλειοψηφία αυτών ασκείται οικονομική δραστηριότητα, όπως αυτή προσδιορίζεται παραπάνω, έστω και προς τον αποκλειστικό σκοπό της εξυπηρέτησης της ίδιας της λειτουργίας τους.

ii. Νομικά πρόσωπα που εξαιρούνται από την πτωχευτική διαδικασία.

Με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 2 του ν. 4738/2020 ορίζονται τα νομικά πρόσωπα, τα οποία στερούνται πτωχευτικής ικανότητας και τα οποία διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: **(α)** στα νομικά πρόσωπα, τα οποία εξαιρούνται από την πτωχευτική διαδικασία από την ίδια την ως άνω διάταξη, και **(β)** στα νομικά πρόσωπα, τα οποία εξαιρούνται με ρητές διατάξεις άλλων νόμων.

Στην πρώτη από τις παραπάνω κατηγορίες εντάσσονται: **(α)** το Δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, **(β)** οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και **(γ)** οι δημόσιοι οργανισμοί. Από την άλλη, στη δεύτερη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται νομικά πρόσωπα, για τα οποία ορίζονται εναλλακτικοί τρόποι αντιμετώπισης της αφερεγγυότητάς τους, και συγκεκριμένα: **(α)** τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εξαιρούνται δυνάμει της διάταξης του άρθρου 145 του ν. 4261/2014, και **(β)** οι ασφαλιστικές εταιρίες, οι οποίες εξαιρούνται δυνάμει της διάταξης του άρθρου 235 παρ. 7 του ν. 4364/2016.

Παράλληλα, στερούνται πτωχευτικής ικανότητας λόγω της ανυπαρξίας νομικής προσωπικότητας διάφορες μορφές από κοινού επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, στις οποίες περιλαμβάνονται: **(α)** η χωρίς νομική προσωπικότητα αστική εταιρία, **(β)** η αφανής εταιρία και **(γ)** η συμπλοιοκτησία.

Τέλος, υπάρχουν νομικά πρόσωπα, τα οποία αν και διαθέτουν κατ' αρχήν πτωχευτική ικανότητα εξαιρούνται από την πτωχευτική διαδικασία σε ορισμένες ρητά καθοριζόμενες στο νόμο περιπτώσεις. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται: **(α)** οι δημόσιες επιχειρήσεις που διαθέτουν πτωχευτική ικανότητα λόγω της σύστασης και λειτουργίας τους ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, όταν συντρέχει νόμιμη κατά τη διάταξη του άρθρου 14Α του ν. 3429/2005 περίπτωση θέσης τους υπό καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης, και **(β)** οι ανώνυμες εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών μετά την ανάκληση της άδειας λειτουργίας τους από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατά τη διάταξη του άρθρου 8 του ν. 4514/2018 και την υποχρεωτική κατά τη διάταξη του άρθρου 90 του ίδιου νόμου

θέση τους σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης, μέχρι την περάτωση της οποίας εξαιρούνται από την πτωχευτική διαδικασία.

iii. Νομικά πρόσωπα που τελούν σε αδράνεια ή έχουν λυθεί.

Η εμβέλεια της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 3 εδ. α' του ν. 4738/2020 καλύπτει και τα νομικά πρόσωπα που διαθέτουν πτωχευτική ικανότητα, με συνέπεια αυτή να επεκτείνεται και μετά την παύση της οικονομικής τους δραστηριότητας ή και της γενικότερης λειτουργίας τους. Επομένως, δεν αποτελεί κώλυμα για την υπαγωγή στην πτωχευτική διαδικασία η αδράνεια ή ακόμη και η λύση ενός νομικού προσώπου, υπό την προϋπόθεση ότι η περιέλευσή τους σε κατάσταση γενικής και μόνιμης αδυναμίας προς πληρωμή των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών τους είχε προηγηθεί χρονικά της παύσης της οικονομικής τους δραστηριότητας ή της λύσης τους.

Εξάλλου, η έναρξη του σταδίου της εκκαθάρισης, η οποία ακολουθεί την λύση του νομικού προσώπου και κατά τη διάρκεια της οποίας το τελευταίο διατηρεί τη νομική του προσωπικότητα, δεν συνιστά κώλυμα από υποκειμενική άποψη για την υπαγωγή του στην πτωχευτική διαδικασία, εφόσον βέβαια πληρούνται και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις και κυρίως η ύπαρξη πτωχευτικής περιουσίας¹³.

B. Η ανυπαρξία τρεχουσών εναλλακτικών διαδικασιών αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

Στην κατ' εξοχήν υποκειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης, η οποία συνίσταται στην ύπαρξη πτωχευτικής ικανότητας, πρέπει να προστεθεί και η ανυπαρξία τρεχουσών εναλλακτικών διαδικασιών αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας του οφειλέτη, η οποία αναφέρεται επίσης στη νομική κατάσταση του προσώπου του τελευταίου. Στις διαδικασίες αυτές στο πλαίσιο του ν. 4738/2020 εντάσσονται: **(α)** ο εξωδικαστικός

---

¹³ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 152, σελ. 50, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 139.

μηχανισμός ρύθμισης οφειλών (άρθρα 5-30) και **(β)** η προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης (άρθρα 31-74).

α. Η περίπτωση της υποβολής αίτησης για την εξωδικαστική ρύθμιση οφειλών.

Η ηλεκτρονική υποβολή από τον οφειλέτη αίτησης με αντικείμενο την εξωδικαστική ρύθμιση των οφειλών του (άρθρο 8 του ν. 4738/2020) επιφέρει ως έννομη συνέπειά της την αναστολή της λήψης αναγκαστικών μέτρων σε βάρος του, στα οποία περιλαμβάνεται και η κήρυξή του σε πτώχευση (άρθρο 18 του ν. 4738/2020), η οποία εκτείνεται έως: **(α)** την παρέλευση δύο (2) μηνών από την υποβολή της αίτησης, εφόσον δεν έχει καταρτισθεί σύμβαση αναδιάρθρωσης των οφειλών του (άρθρο 16 εδ. α' του ν. 4738/2020), ή **(β)** την απόρριψη της αίτησης του οφειλέτη από τους πιστωτές του σε χρονικό σημείο προγενέστερο της συμπλήρωσης της κατά τα ανωτέρω προθεσμίας των δύο (2) μηνών (άρθρο 16 εδ. γ' και δ' του ν. 4738/2020). Εξάλλου, σε περίπτωση κατάρτισης μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του σύμβασης αναδιάρθρωσης των οφειλών του αναστέλλονται αυτοδικαίως τα μέτρα ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης και επομένως και η κήρυξη πτώχευσης καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης και υπό τον όρο της τήρησής της (άρθρα 19 παρ. 1 και 23 του ν. 4738/2020). Σε αμφότερες μάλιστα τις περιπτώσεις η αναστολή καταλαμβάνει μόνο τους πιστωτές του οφειλέτη, των οποίων οι απαιτήσεις καταλαμβάνονται αρχικά από την αίτηση για εξωδικαστική ρύθμιση και στη συνέχεια από τη σύμβαση αναδιάρθρωσης των οφειλών του.

Το κατά τα ανωτέρω προσδιοριζόμενο πλέγμα νομοθετικών διατάξεων επιδρά στην τύχη της αίτησης κήρυξης σε πτώχευση του οφειλέτη ως εξής¹⁴:

(α) Όταν η αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης έχει κατατεθεί πριν από την έναρξη της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης από πιστωτή, του οποίου η απαίτηση καταλαμβάνεται από την εν λόγω διαδικασία, αναβάλλεται η συζήτησή της σε

---

¹⁴ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 717-720, σελ. 211.

μεταγενέστερη της ολοκλήρωσης της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης δικάσιμο, ενώ σε περίπτωση που καταρτιστεί συμφωνία αναδιάρθρωσης οφειλών η αίτηση κήρυξης σε πτώχευση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος, καθώς η ικανοποίηση των συμμετεχόντων στη σύμβαση πιστωτών εξασφαλίζεται μέσω αυτής, με συνέπεια να καθίσταται άνευ αντικειμένου η αιτούμενη πτωχευτική διαδικασία.

(β) Όταν η αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης έχει κατατεθεί πριν από την έναρξη της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης από τον ίδιο τον οφειλέτη, αναβάλλεται η συζήτησή της σε μεταγενέστερη της ολοκλήρωσης της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης δικάσιμο, ενώ σε περίπτωση που καταρτιστεί συμφωνία αναδιάρθρωσης οφειλών η αίτηση κήρυξης σε πτώχευση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος, όταν στη σχετική σύμβαση συμμετέχει το σύνολο των πιστωτών του οφειλέτη, ενώ όταν σε αυτήν δεν περιλαμβάνεται το σύνολο των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του συντρέχει νόμιμη περίπτωση συζήτησης της αίτησης επί της ουσίας της.

(γ) Όταν η αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης κατατίθεται μετά από την έναρξη της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης από πιστωτή, του οποίου η απαίτηση περιλαμβάνεται στη σχετική αίτηση του οφειλέτη, αυτή συνιστά απόρριψη της αίτησης για εξωδικαστική ρύθμιση και η επίδοσή της στον οφειλέτη επιφέρει την περαίωση της διαδικασίας ως προς το συγκεκριμένο πιστωτή, με συνέπεια να ισχύουν και για αυτόν όσα ισχύουν για τους μη συμμετέχοντες πιστωτές (βλ. παρακάτω υπό το στοιχείο ε).

(δ) Όταν η αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης κατατίθεται μετά από την έναρξη της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης από τον ίδιο τον οφειλέτη, θεωρείται ότι με αυτήν παραιτείται από την αίτηση για εξωδικαστική ρύθμιση των οφειλών του, με συνέπεια την κανονική πρόοδο της δίκης που ανοίγει με την αίτηση κήρυξης της πτώχευσης.

(ε) Όταν η αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης κατατίθεται από τους πιστωτές του οφειλέτη, οι απαιτήσεις των οποίων δεν καταλαμβάνονται από τη διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης, πριν από την έναρξη ή κατά τη διάρκεια αυτής, αυτή εισάγεται κανονικά προς

συζήτηση ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου. Εντούτοις, προκειμένου να αποφευχθεί η ματαίωση της διαδικασίας εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών, το τελευταίο είναι υποχρεωμένο να αναβάλει τη συζήτηση της υπόθεσης σε δικάσιμο μεταγενέστερη του χρονικού σημείου ολοκλήρωσης της διαδικασίας. Στην μετ' αναβολή δικάσιμο το αρμόδιο δικαστήριο θα προβεί στην εξέταση της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης υπό το πρίσμα των νέων οικονομικών δεδομένων, τα οποία θα έχουν προκύψει από την επίτευξη συμφωνίας αναδιάρθρωσης των οφειλών του καθ' ου η αίτηση οφειλέτη.

β. Η περίπτωση της υποβολής αίτησης για την επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης.

Η κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης συνεπάγεται την αυτοδίκαιη αναστολή μεταξύ άλλων και των μέτρων συλλογικής εκτέλεσης, στα οποία περιλαμβάνεται η κήρυξη της πτώχευσης υπό τους όρους και για τη διάρκεια που ορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 50 παρ. 1 και 2 του ν. 4738/2020. Εξάλλου, η κατά τα ανωτέρω αναστολή, οι οποία καταλαμβάνει το σύνολο των πιστωτών του οφειλέτη ανεξάρτητα από το εάν συμβάλλονται ή όχι στη συμφωνία εξυγίανσης, δύναται να επεκταθεί με δικαστική απόφαση τόσο σε προγενέστερα, όσο και σε μεταγενέστερα της αυτοδίκαιης αναστολής χρονικά διαστήματα (άρθρα 50 παρ. 3, 51 παρ. 4, 52 παρ. 1 και 53 του ν. 4738/2020). Η αναστολή που θεσπίζεται από τις παραπάνω διατάξεις περατώνεται με έναν από τους παρακάτω τρόπους: **(α)** με την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, **(β)** με την παρέλευση τετράμηνου από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, χωρίς να έχει εκδοθεί οριστική απόφαση επί αυτής και χωρίς να έχει παραταθεί η διάρκειά της με απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου, και **(γ)** με τη συμπλήρωση της διάρκειάς της ή και της ενδεχόμενης παράτασης αυτής, όπως ορίζονται από την οικεία απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου, χωρίς να έχει εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.

Εξάλλου, η κατά τα ανωτέρω αναστολή καθ' όλη τη διάρκειά της, δηλαδή από την έναρξή της με την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης ή από τη

δημοσίευση της προσωρινής διαταγής ή της δικαστικής απόφασης, με την οποία διατάσσεται αυτή, έως και το πέρας της, όπως αυτό προσδιορίζεται παραπάνω, δεν αποτελεί κώλυμα για την παραδεκτή κατάθεση αίτησης κήρυξης πτώχευσης από τους πιστωτές (συμμετέχοντες ή μη στη συμφωνία εξυγίανσης), από τον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών ή από τον ίδιο τον οφειλέτη (ο οποίος μάλιστα κατά τη διάταξη του άρθρου 79 παρ. 5 του ν. 4738/2020 υποχρεούται να προβεί σε αυτήν, σε περίπτωση περιέλευσής του σε κατάσταση παύσης πληρωμών). Θεμελιώνει ωστόσο λόγο υποχρεωτικής αναβολής της συζήτησης της σχετικής υπόθεσης στην ίδια ή σε μεταγενέστερη δικάσιμο με εκείνη, κατά την οποία θα συζητηθεί η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, ώστε να εξεταστεί μετά τη διατύπωση δικαστικής κρίσης επί της τελευταίας¹⁵.

Σε περίπτωση που γίνει δεκτή η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, κάθε αίτηση κήρυξης σε πτώχευση του οφειλέτη, η οποία θεμελιώνεται σε πραγματικά γεγονότα προγενέστερα ή σύγχρονα της κατάρτισης της επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης, καθίσταται απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω της έλλειψης εννόμου συμφέροντος, καθώς η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του τελευταίου εξασφαλίζεται πλέον διαμέσου της εκπλήρωσης των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης, η οποία υποκαθιστά την πτωχευτική διαδικασία. Αντίθετα, όταν η αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης του οφειλέτη επικαλείται μεταγενέστερα της κατάρτισης της επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης πραγματικά γεγονότα, συντρέχει νόμιμη περίπτωση εξέτασης αυτής επί της ουσίας της, λαμβανομένων όμως υπόψη των οικονομικών δεδομένων, τα οποία δημιουργεί η επικυρωμένη συμφωνία εξυγίανσης και η εκπλήρωση ή μη των επιμέρους όρων της από την πλευρά του οφειλέτη. Τέλος, σε περίπτωση ακύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 63 του ν. 4738/2020 εκλείπει

---

¹⁵ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 723-724, σελ. 212-213.

οποιοδήποτε κώλυμα για την κατ' ουσίαν εξέταση οποιασδήποτε αίτησης κήρυξης της πτώχευσης του οφειλέτη, στον οποίον αφορά η ακυρωθείσα συμφωνία¹⁶.

II. Οι αντικειμενικές προϋποθέσεις κήρυξης της πτώχευσης.

A. Η περιέλευση του οφειλέτη σε παύση πληρωμών.

Με τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 1 του ν. 4738/2020 ορίζεται ως κύρια αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης η παύση πληρωμών του οφειλέτη, η οποία προσδιορίζεται από τον ίδιο το νομοθέτη ως η αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του κατά τρόπο γενικό και μόνιμο (εδ. α' της ως άνω παραγράφου), ενώ παράλληλα διευκρινίζεται ότι δεν αποτελούν εκπλήρωση των υποχρεώσεων οι πληρωμές που πραγματοποιούνται με δόλια ή καταστρεπτικά μέσα (εδ. β' της ίδια παραγράφου). Με την ως άνω διάταξη υιοθετείται αυτούσια και στο πλαίσιο του ν. 4738/2020 η ρύθμιση του άρθρου 3 παρ. 1 του ν. 3588/2007, η οποία με τη σειρά της ήταν προσανατολισμένη προς την έννοια της παύσης των πληρωμών, όπως είχε διαμορφωθεί από τη νομολογία και τη θεωρία στο πλαίσιο της ερμηνείας της διάταξης του άρθρου 525 EN¹⁷. Ενόψει των ανωτέρω, ως παύση πληρωμών υπό το πρίσμα της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4738/2020 πρέπει να νοηθεί η πραγματική κατάσταση του οφειλέτη που χαρακτηρίζεται από τη συνδρομή δύο στοιχείων: **(α)** της μη εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του και **(β)** της πραγματικής αδυναμίας του κατά τρόπο γενικό και μόνιμο προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αυτών¹⁸. Κρίσιμα, επομένως, στοιχεία για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 1 του ν. 4738/2020 και συνεπακόλουθα διαμέσου αυτής και των υπόλοιπων διατάξεων του πτωχευτικού δικαίου αποτελούν: **(α)** το περιεχόμενο της παύσης πληρωμών, **(β)** το αντικείμενο της

---

¹⁶ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, ό.α.π., αριθ. 725, σελ. 213-214.

¹⁷ Βλ. σχ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 179, Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2016, αριθ. 129, σελ. 45-46, Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 114

¹⁸ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 182, σελ. 59.

παύσης πληρωμών, (**γ**) ο γενικός χαρακτήρας της παύσης πληρωμών και (**δ**) ο μόνιμος χαρακτήρας της παύσης πληρωμών.

α. Το περιεχόμενο της παύσης πληρωμών.

Παρά το γεγονός ότι ο όρος «παύση πληρωμών» κατά κυριολεξία αναφέρεται σε μία συμπεριφορά του οφειλέτη (διακοπή των πληρωμών των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του) και όχι σε μία κατάσταση, στην οποία έχει περιέλθει ο τελευταίος, στο πλαίσιο του άρθρου 77 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4738/2020 χρησιμοποιείται, προκειμένου να προσδιορίσει την κατάσταση του οφειλέτη, ο οποίος τελεί σε αδυναμία να εκπληρώνει τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές του υποχρεώσεις κατά τρόπο γενικό και μόνιμο.

Η αδυναμία αυτή συνίσταται στην έλλειψη των χρηματικών μέσων, τα οποία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη, είτε λόγω της έλλειψης ίδιων χρηματικών πόρων ή περιουσιακών στοιχείων άμεσα ρευστοποιήσιμων στην τρέχουσα πραγματική αξία τους, είτε λόγω της αδυναμίας άντλησης πιστώσεων από το χρηματοπιστωτικό σύστημα ή από τρίτους κατά τα χρονικά σημεία, στα οποία πρέπει να εκπληρωθούν οι κατά τα ανωτέρω υποχρεώσεις του¹⁹. Επομένως, η αδυναμία πληρωμής δεν συνεπάγεται, ούτε άλλωστε προϋποθέτει για την κατάφασή της, έλλειψη περιουσίας του οφειλέτη²⁰. Εξάλλου, αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με την υπερχρέωση του οφειλέτη, δηλαδή την υπεροχή των στοιχείων του παθητικού της περιουσίας του σε σύγκριση προς τα στοιχεία του ενεργητικού της, η οποία καθίσταται κρίσιμη για την εφαρμογή του πτωχευτικού δικαίου αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση που επηρεάζει αρνητικά τη ρευστότητά του και κατ' επέκταση τη δυνατότητά του να εκπληρώνει προσηκόντως τις χρηματικές του υποχρεώσεις²¹.

---

¹⁹ ΕφΠειρ 272/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁰ ΕφΘεσ 1327/2016 Αρμ 71. 1350.

²¹ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 196, σελ. 62.

Η αδυναμία πληρωμής του οφειλέτη εξωτερικεύεται τόσο με την μη ικανοποίηση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών του, όσο και με κάθε άλλη συμπεριφορά του, με την οποία δημιουργείται στον κύκλο των συναλλαγών του η εντύπωση ότι αυτός αδυνατεί να ανταποκρίνεται στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του, με συνέπεια να καταβαραθρώνεται η οικονομική του αξιοπιστία²². Εντούτοις, η μη εκπλήρωση από τον οφειλέτη υποχρεώσεών του, χωρίς αυτός να έχει περιέλθει στην οικονομική κατάσταση που προσδιορίζεται παραπάνω, αλλά εξαιτίας άλλων λόγων, όπως π.χ. η καλόπιστη αμφισβήτηση της ύπαρξης ή του ύψους αυτών ή η προσπάθειά του να επιτύχει ευνοϊκή για τα συμφέροντά του διακανονισμό της καταβολής τους, εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του πτωχευτικού δικαίου και δεν δύναται να αποτελέσει το έναυσμα για την εκκίνηση της πτωχευτικής διαδικασίας²³. Από την άλλη, ρητά ορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 1 εδ. β' του ν. 4738/2020 ότι δεν συνιστούν εκπλήρωση υποχρεώσεων οι πληρωμές που πραγματοποιούνται με δόλια ή καταστρεπτικά μέσα. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι πληρωμές που πραγματοποιούνται με μεθοδεύσεις κάλυψης της ήδη υφιστάμενης αδυναμίας, όπως η χρήση επιταγών ή συναλλαγματικών ευκολίας ή οι εκχωρήσεις εικονικών τιμολογίων. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι πληρωμές που πραγματοποιούνται με χρηματικά μέσα, για την εξασφάλιση των οποίων λαμβάνει χώρα δυσανάλογα μεγάλη σε σχέση προς την ικανοποιούμενη υποχρέωση μείωση ή επιβάρυνση της περιουσίας του ευρισκόμενου ήδη σε αδυναμία πληρωμής οφειλέτη, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις εξασφάλισης πίστωσης με την χρήση υψηλότοκων πιστωτικών προϊόντων, εκποίησης εμπορευμάτων σε αδικαιολόγητα χαμηλές τιμές και απαλλοτρίωσης περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη που απομειώνουν δραστικά την αξία της περιουσίας του ως μέσου συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών του²⁴. Τέλος, στην έννοια της

---

²² ΕφΘεσ 2018/2018 Αρμ 72. 1835, ΕφΘεσ 1544/2018 ΕπισκΕΔ 25. 441, ΕφΘεσ 1327/2016 Αρμ 71. 1350.

²³ ΕφΘεσ 2018/2018 Αρμ 72. 1835.

²⁴ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 216-217, σελ. 67-68.

εκπλήρωσης των υποχρεώσεων δεν δύναται να συμπεριληφθεί η επιλεκτική ικανοποίηση χρηματικών υποχρεώσεων από την πλευρά του οφειλέτη (άρθρο 77 παρ. 2 εδ. β' του ν. 4738/2020)²⁵.

β. Το αντικείμενο της παύσης πληρωμών.

Αντικείμενο της παύσης των πληρωμών και ειδικότερα της αδυναμίας του οφειλέτη προς ικανοποίηση των υποχρεώσεών του ως αντικειμενικής προϋπόθεσης για την κήρυξη του σε πτώχευση αποτελούν αποκλειστικά και μόνο:

(α) Χρηματικές υποχρεώσεις, δηλαδή υποχρεώσεις που έχουν ως περιεχόμενό τους την καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού από τον οφειλέτη, χωρίς να είναι νομικά ενδιαφέρουσα η προέλευσή τους από σύμβαση ή από το νόμο. Αντίθετα, δεν συνιστά συμπεριφορά, από την οποία μπορεί να καταφαθεί παύση πληρωμών, η μη εκπλήρωση άλλων υποχρεώσεων του οφειλέτη, όπως η απόδοση ορισμένου πράγματος ή η παράλειψη ή επιχείρηση ορισμένης πράξης²⁶. Κρίσιμη για την εφαρμογή του πτωχευτικού δικαίου παραμένει η αποτυχία του οφειλέτη να παρέχει στο ευρύτερο οικονομικό σύστημα την αναγκαία για την λειτουργία του ρευστότητα κατά το μέτρο που του αναλογεί με βάση τις υποχρεώσεις, τις οποίες έχει αναλάβει.

(β) Ληξιπρόθεσμες χρηματικές υποχρεώσεις, δηλαδή χρηματικές υποχρεώσεις, οι οποίες πρέπει να εκπληρωθούν σε χρονικά σημεία σύγχρονα ή μεταγενέστερα της περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών, επειδή έχουν λήξει ή λήγουν με οποιονδήποτε τρόπο από τους οριζόμενους από τις γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα:

---

²⁵ Εφαγ 123/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 2018/2018 Αρμ 72. 1835, Εφαθ 4326/2017 ΕΕμπΔ ΞΗ'. 903, ΕφΛαρ ΔΕΕ 2018. 504, ΕφΘεσ 1327/2016 Αρμ 71, ΕφΘεσ 819/2014 ΕλλΔνη 55. 1479.

²⁶ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 199, σελ. 63, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 181-182, Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 115

καταγγελία, όχληση, παρέλευση δήλης ημέρας καταβολής, πλήρωση αίρεσης ή προθεσμίας κ.λπ.²⁷

(γ) Εκκαθαρισμένες χρηματικές υποχρεώσεις²⁸, δηλαδή υποχρεώσεις η ύπαρξη και το ύψος των οποίων δεν μπορούν να αμφισβητηθούν με οποιονδήποτε τρόπο. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις που έχουν αναγνωριστεί ή επιδικαστεί με τελεσίδικη ή προσωρινά εκτελεστή δικαστική απόφαση, για τις οποίες έχει εκδοθεί τελεσίδικη διαταγή πληρωμής ή έχουν αναγνωριστεί ή συνομολογούνται από τον οφειλέτη²⁹.

(δ) Απαιτητές χρηματικές υποχρεώσεις³⁰, δηλαδή οφειλές των οποίων η είσπραξη είναι δικαστικά επιδιώξιμη³¹. Σε αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται οι χρηματικές οφειλές που έχουν αποσβεσθεί με οποιονδήποτε τρόπο, εκείνες που έχουν υποπέσει σε παραγραφή και εκείνες που απορρέουν από φυσικές ενοχές³².

(ε) Χρηματικές υποχρεώσεις κάθε είδους, δηλαδή αστικές, επαγγελματικές και εμπορικές. Η συμπερίληψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από το σύνολο της οικονομικής δραστηριοποίησης του οφειλέτη για το σχηματισμό δικαστικής κρίσης σχετικά με την περιέλευσή του σε παύση πληρωμών πέραν του ερείσματός της στη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4738/2020, η οποία με τη γενικότητα της διατύπωσής της δεν παρέχει τη δυνατότητα οποιασδήποτε διάκρισης, υπαγορεύεται πλέον και από την αναγωγή της πτωχευτικής διαδικασίας σε κύριο μέσο αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας με την επέκταση της εφαρμογής της στο σύνολο των φυσικών και στη συντριπτική

---

²⁷ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 201-204, σελ. 63-64, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 182-183, Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 115

²⁸ ΕφΛαρ 726/2008 ΕπισκεΔ 14. 1113.

²⁹ Ψυχομάνη, ό.α.π., Κοτσίρη, ό.α.π.

³⁰ ΕφΛαρ 726/2008 ΕπισκεΔ 14. 1113.

³¹ ΕφΑιγ 123/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 4326/2017 ΕΕμπΔ ΞΗ'. 903.

³² Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 204, σελ. 64.

πλειοψηφία των νομικών προσώπων ανεξάρτητα από την επαγγελματική τους δραστηριότητα ή την εμπορική τους ιδιότητα³³.

γ. Γενικότητα της παύσης πληρωμών.

Η εκκίνηση της πτωχευτικής διαδικασίας με τις συνέπειες, τις οποίες αυτή συνεπάγεται τόσο για το πρόσωπο, όσο και για την περιουσία του οφειλέτη δεν δικαιολογείται από οποιαδήποτε αδυναμία του τελευταίου προς εκπλήρωση μίας ή περισσότερων ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του. Για τον κλονισμό της οικονομικής του αξιοπιστίας, η οποία δικαιολογεί την ενεργοποίηση των διατάξεων του πτωχευτικού δικαίου, απαιτείται η αδυναμία αυτή να έχει γενικό χαρακτήρα, δηλαδή να έχει λάβει τέτοια έκταση, ώστε να δημιουργεί στους συναλλασσόμενους με αυτόν, αλλά και σε κάθε τρίτο την εντύπωση ότι αυτός έχει παύσει να ανταποκρίνεται κατά κύριο λόγο στις ληξιπρόθεσμες χρηματικές του υποχρεώσεις³⁴.

Ο αναγκαίος για την υπαγωγή στην πτωχευτική διαδικασία γενικός χαρακτήρας της αδυναμίας προς πληρωμή μπορεί να διαγνωστεί με τη χρήση τόσο ποσοτικού, όσο και ποιοτικού κριτηρίου. Στο πλαίσιο αυτό, γενική αδυναμία προς πληρωμή με βάση το ποσοτικό κριτήριο μπορεί να καταφαιθεί, όταν διαπιστώνεται ότι το ύψος των ληξιπρόθεσμων χρηματικών απαιτήσεων, οι οποίες δεν ικανοποιούνται από τον οφειλέτη, αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του³⁵. Με μαθηματικούς όρους ο λόγος του ύψους των μη εξυπηρετούμενων ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη σε σχέση προς το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του πρέπει να είναι μεγαλύτερος του ενός δευτέρου (1/2). Επομένως, για την αξιοποίηση του κριτηρίου αυτού απαιτείται ο προσδιορισμός

---

³³ Βλ. σχ. Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 115.

³⁴ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 194, σελ. 61, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 180-181 και επίσης Εφθεσ 1327/2016 Αρμ 71. 1350.

³⁵ Βλ. σχ. Κοτσίρη, ό.π., σελ. 181, Περάκη, ό.π., σελ. 116 και επίσης ΠΠρΗρακλ 37/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 1040/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 40/2014 Αρμ 69.1318.

τόσο των χρηματικών υποχρεώσεων, οι οποίες δεν εκπληρώνονται από τον οφειλέτη, και του ύψους αυτών, όσο και του συνολικού ύψους των ληξιπρόθεσμων οφειλών που τον βαρύνουν. Το γεγονός αυτό καθιστά δυσχερή τη χρήση του εν λόγω κριτηρίου στις περιπτώσεις που η αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης υποβάλλεται από τους πιστωτές του οφειλέτη, καθώς δύσκολα οι τελευταίοι μπορούν να τελούν σε γνώση του συνόλου των υποχρεώσεων, τις οποίες έχει αναλάβει αυτός.

Αντίθετα, η χρήση του ποιοτικού κριτηρίου δεν απαιτεί τον προσδιορισμό του συνόλου ή τουλάχιστον της συντριπτικής πλειοψηφίας των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του οφειλέτη, αλλά εστιάζει στις συνέπειες της μη εκπλήρωσης συγκεκριμένων υποχρεώσεων του. Με εφαρμογή του κριτηρίου αυτού ο γενικός χαρακτήρας της αδυναμίας του οφειλέτη καταφάσκεται στις περιπτώσεις που ο τελευταίος δεν εξυπηρετεί ληξιπρόθεσμες χρηματικές υποχρεώσεις, οι συνέπειες από την μη εκπλήρωση των οποίων είναι σε θέση να επιφέρουν γενικό κλονισμό όχι μόνο της επαγγελματικής ή της εμπορικής του δραστηριότητας, αλλά και της εν γένει ομαλής συμμετοχής του στην οικονομική ζωή διαμέσου της προσήκουσας εξυπηρέτησης του συνόλου των χρηματικών υποχρεώσεων που αναλαμβάνει στο πλαίσιο αυτής. Συντρέχει, δηλαδή, γενική αδυναμία του οφειλέτη, ακόμη και όταν αυτός δεν εκπληρώνει μία ληξιπρόθεσμη οφειλή³⁶ (άρθρο 77 παρ. 2 εδ. β' του ν. 4738/2020), η οποία έχει βαρύνουσα σημασία στον προσωπικό και επαγγελματικό οικονομικό του προγραμματισμό³⁷: μη εξυπηρέτηση του στεγαστικού δανείου για την απόκτηση της κύριας κατοικίας του, μη εξόφληση του βασικού του προμηθευτή, μη πληρωμή των οφειλών του από τη σύμβαση παροχής πίστωσης, από την οποία η επιχείρησή του αντλεί το μεγαλύτερο μέρος της ρευστότητάς της κ.λπ. Η χρήση του ποιοτικού κριτηρίου, παρά το γεγονός ότι δεν εμφανίζεται τόσο ασφαλής, καθώς επιστρατεύει αναγκαία υποκειμενική εκτίμηση και αξιολόγηση της σημασίας των μη

---

³⁶ Βλ. σχ. Εφαγ 123/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 2018/2018 Αρμ 72. 1835, ΕφΘεσ 1544/2018 ΕπισκεΔ 25. 441.

³⁷ Βλ. σχ. Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 115.

εξυπηρετούμενων χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη, είναι πιο ευχερής στις περιπτώσεις υποβολής της αίτησης της κήρυξης της πτώχευσης από τους πιστωτές του ή από τον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών.

δ. Μονιμότητα της παύσης πληρωμών.

Ο γενικός χαρακτήρας της παύσης πληρωμών του οφειλέτη αποτελεί αναγκαίο στοιχείο για την κήρυξή του σε πτώχευση, αλλά δεν επαρκεί για την τελευταία. Πρέπει, επιπλέον, η παύση αυτή να παρουσιάζει μονιμότητα, να μην εμφανίζεται δηλαδή ως παροδική κατάσταση³⁸. Κατά συνέπεια, η αδυναμία πληρωμών που προκαλείται και από έκτακτες συνθήκες, οι οποίες αφορούν αποκλειστικά στο πρόσωπο του οφειλέτη ή στον ευρύτερο οικονομικό κλάδο, στο πλαίσιο του οποίου δραστηριοποιείται αυτός, ή και στο σύνολο της οικονομίας δύναται να καταστεί μόνιμη, όταν επιφέρει ανεπανόρθωτο πλήγμα στη ρευστότητα του οφειλέτη³⁹. Η συνδρομή του μόνιμου αυτού χαρακτήρα της παύσης πληρωμών κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από οικονομική ανάπτυξη και γενικότερη σταθερότητα των συνθηκών της ελληνικής οικονομίας, δεν αποτέλεσε ζήτημα, το οποίο απασχόλησε ιδιαίτερα τη θεωρία και τη νομολογία, καθώς ακόμη και κατά την τελευταία δεκαετία της οικονομικής κρίσης και της έντονης οικονομικής ύφεσης οι αρνητικές οικονομικές συνθήκες που επικράτησαν εμφάνιζαν στις περισσότερες περιπτώσεις καθολικότητα και περιορισμένη αναστρεψιμότητα. Εντούτοις, η υγειονομική κρίση, η οποία έχει εκδηλωθεί ήδη από έτος 2020 και η οποία έχει οδηγήσει ακόμη και στην ολική αναστολή της δραστηριότητας πολλών κλάδων της ελληνικής οικονομίας για χρονικά διαστήματα πολλών μηνών, προκάλεσε έκτακτες οικονομικές συνθήκες για μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και ιδιωτών λόγω της στέρησης σημαντικού μέρους των εισοδημάτων τους, με αποτέλεσμα την περιέλευση των τελευταίων σε κατάσταση αδυναμίας προς πληρωμή του μεγαλύτερου μέρους των ληξιπρόθεσμων

---

³⁸ Βλ. σχ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 179-180.

³⁹ Βλ. σχ. Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 116.

χρηματικών υποχρεώσεών τους. Οι αναμφίβολα έκτακτες αυτές οικονομικές συνθήκες καθιστούν αναγκαία την με ιδιαίτερη φειδώ κατάφαση του μόνιμου χαρακτήρα της αδυναμίας πληρωμών, η οποία εκδηλώθηκε κατά τη χρονική περίοδο της υγειονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, ο τελευταίος θα πρέπει να διαπιστώνεται είτε στις περιπτώσεις που τα αίτια που προκάλεσαν την αδυναμία ανάγονται σε προγενέστερο της εκδήλωσης της υγειονομικής κρίσης χρόνο, είτε στις περιπτώσεις που το οικονομικό πλήγμα που προκλήθηκε στον οφειλέτη κατά τη διάρκεια αυτής ήταν τέτοιας έκτασης και βαρύτητας, ώστε να καθίσταται αδύνατη η αποκατάστασή του με τα μέτρα οικονομικής στήριξης που ελήφθησαν από την Πολιτεία και με την αναμενόμενη σταδιακή ομαλοποίηση της οικονομικής ζωής στο πλαίσιο της βελτίωσης των υγειονομικών συνθηκών που επικρατούν.

B. Η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης του οφειλέτη.

Με τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 3 του ν. 4738/2020 εισάγεται η μοναδική εξαίρεση του κανόνα, ο οποίος αναλυτικά αναπτύχθηκε παραπάνω και σύμφωνα με τον οποίο η έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την περιέλευση του οφειλέτη σε γενική και μόνιμη αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του. Η διάταξη αυτή αποτελεί μεταφορά στο νέο νομοθετικό καθεστώς της ρύθμισης του άρθρου 3 παρ. 2 του ν. 3588/2007, της οποίας το περιεχόμενο εξάλλου αναπαράγεται αυτούσιο. Το εύρος της εξαίρεσης αυτής περιορίζεται δραστικά από το γεγονός ότι η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης συνιστά αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης υποκαθιστώντας την παύση πληρωμών, αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση που ο ίδιος ο οφειλέτης αιτείται την υπαγωγή του στην πτωχευτική διαδικασία. Επομένως, με την ανωτέρω διάταξη θεσπίζεται προσωπικό δικαίωμα του οφειλέτη, το οποίο δεν μπορεί να ασκηθεί από τους πιστωτές. Η νομοθετική αυτή επιλογή εμφανίζεται απόλυτα δικαιολογημένη τόσο ενόψει του γεγονότος ότι ο οφειλέτης είναι ο μόνος που έχει άμεση και πλήρη γνώση της οικονομικής κατάστασης του ίδιου ή της επιχείρησής του, όσο και προκειμένου να αποτραπεί η χρήση της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης ως μέσο πίεσης από την πλευρά των πιστωτών του σε χρονικό

στάδιο προγενέστερο της περιέλευσής του σε γενική και μόνιμη αδυναμία πληρωμής⁴⁰. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η επέκταση της εφαρμογής της εν λόγω ρύθμισης και στα φυσικά πρόσωπα, τα οποία στερούνται εμπορικής ιδιότητας, μεταθέτει την υπαγωγή τους σε διαδικασία αντιμετώπισης της αφερεγγυότητάς τους σε χρονικά προγενέστερο σημείο από εκείνο που οριζόταν από το ν. 3869/2010, ο οποίος έθετε ως προϋπόθεση για την εφαρμογή των διατάξεών του την περιέλευση του οφειλέτη σε γενική και μόνιμη αδυναμία πληρωμής.

Η διάταξη του άρθρου 77 παρ. 3 του ν. 4738/2020 δεν παραθέτει συγκεκριμένο ορισμό της επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης. Ωστόσο, από τη συστηματική και την τελλολογική ερμηνεία της παραπάνω διάταξης προκύπτει μία σειρά χαρακτηριστικών, τα οποία οριοθετούν επαρκώς την έννοια της επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης και, επομένως, και το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης⁴¹. Συγκεκριμένα:

(α) Η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης αναφέρεται αποκλειστικά σε χρηματικές υποχρεώσεις του οφειλέτη.

(β) Η απειλή προς μη εκπλήρωση των χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη πρέπει να απορρέει από την αποστέρηση του τελευταίου από τα αναγκαία για την ικανοποίησή τους χρηματικά μέσα, δηλαδή να ανάγεται σε έλλειψη ρευστότητας λόγω ανυπαρξίας ίδιων πόρων ή δυσχέρειας εξεύρεσης πιστώσεων ή ανυπαρξίας ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων στην πραγματική αξία τους έως το χρόνο επέλευσης της εκτιμώμενης γενικής και μόνιμης αδυναμίας του προς πληρωμή.

(γ) Οι χρηματικές απαιτήσεις, στις οποίες αναφέρεται η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης πρέπει να έχουν γεννηθεί και να υφίστανται, χωρίς όμως να είναι αναγκαίο να έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, ούτε να είναι εκκαθαρισμένες και απαιτητές κατά το χρονικό σημείο διάγνωσης της από τον ίδιο τον οφειλέτη και κατά το χρονικό σημείο της

---

⁴⁰ Βλ. σχ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 187-188.

⁴¹ Βλ. σχ. Κόκκινο, Η επαπειλούμενη αδυναμία πληρωμών ως προϋπόθεση κήρυξης της πτώχευσης, 2020, σελ. 167επ.

επαλήθευσης της βασιμότητας της διάγνωσής του αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο, δηλαδή κατά τη συζήτηση της αίτησης για την κήρυξή του σε πτώχευση. Αρκεί οι απαιτήσεις αυτές να έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκκαθαρισμένες και απαιτητές κατά το χρόνο, όπου σύμφωνα με την εκτίμηση του οφειλέτη, αυτός θα αδυνατεί να προβεί στην ικανοποίησή τους.

(δ) Κατά το χρονικό σημείο της διαπίστωσης της επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης από τον οφειλέτη και κατά τη συζήτηση της αίτησής του για την κήρυξή του σε πτώχευση ενώπιον του πτωχευτικού δικαστηρίου, ο οφειλέτης δύναται να εξακολουθεί την εκπλήρωση των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του ή να έχει περιέλθει ήδη σε αδυναμία πληρωμής, χωρίς ωστόσο αυτή να έχει προσλάβει ακόμη γενικό και μόνιμο χαρακτήρα.

(ε) Η περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης και γενικής αδυναμίας προς πληρωμή πρέπει να είναι δεκτική πρόγνωσης από τον ίδιο, ενώ παραπέρα η σχετική εκτίμηση του τελευταίου πρέπει να καθίσταται δεκτική ελέγχου από το πτωχευτικό δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό και παρά την έλλειψη οποιασδήποτε σχετικής πρόνοιας από μέρους του νομοθέτη καθίσταται αναγκαίος ο προσδιορισμός ενός εύλογου μέγιστου χρονικού διαστήματος, εντός του οποίου θα πρέπει να εκτιμάται η εκδήλωση της παύσης πληρωμών του οφειλέτη. Το χρονικό αυτό διάστημα κατά την κρατούσα στη θεωρία και τη νομολογία άποψη δεν πρέπει να υπερβαίνει το τέλος του οικονομικού έτους, το οποίο ακολουθεί την κατάθεση της αίτησης πτώχευσης⁴².

Ενόψει των ανωτέρω, επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ως αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη πτώχευσης συντρέχει σε κάθε περίπτωση που δύναται αιτιολογημένα να προβλεφθεί ότι ο οφειλέτης δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει τις

---

⁴² Για τον σχετικό προβληματισμό, τις απόψεις που διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο αυτού από τη θεωρία και τη θέση που έχουν λάβει τα ελληνικά δικαστήρια βλ. Κόκκινο, Η επαπειλούμενη αδυναμία πληρωμών ως προϋπόθεση κήρυξης της πτώχευσης, 2020, σελ. 174επ. και ιδίως 182επ. Επίσης, Περάκη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 121.

υπάρχουσες χρηματικές υποχρεώσεις του, οι οποίες θα καταστούν ληξιπρόθεσμες εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την κατάθεση της αίτησής του και αφού πρώτα ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες μελλοντικές του υποχρεώσεις, καθώς και τα αναμενόμενα εισοδήματά του⁴³.

Γ. Η επάρκεια της περιουσίας ή των εισοδημάτων του οφειλέτη προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας.

Με τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 4 του ν. 4738/2020 καθιερώνεται ως αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης η επάρκεια της περιουσίας και των εισοδημάτων του οφειλέτη για την κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας. Παρά το γεγονός ότι και αυτή η προϋπόθεση αναφέρεται στην οικονομική κατάσταση του οφειλέτη, δεν ανάγεται στην ανάγκη υποβολής του τελευταίου στην πτωχευτική διαδικασία, αλλά αφορά στη σκοπιμότητα έναρξης της τελευταίας, η οποία εκλείπει όταν δεν εξασφαλίζονται τα αναγκαία μέσα ούτε καν για την κάλυψη των ίδιων των εξόδων που αυτή συνεπάγεται⁴⁴. Η εν λόγω διάταξη ταυτίζεται κατά το περιεχόμενό της με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 4 του προϊσχύσαντος ν. 3588/2007 με την μόνη διαφορά ότι ως μέσο για την κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας συνυπολογίζεται πλέον και το μέρος του εισοδήματος του οφειλέτη, το οποίο ανήκει στην πτωχευτική περιουσία κατά τη διάταξη του άρθρου 92 του ν. 4738/2020.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 4 του ν. 4738/2020 στα έξοδα της πτωχευτικής διαδικασίας περιλαμβάνονται όλες οι προβλέψιμες δικαστικές και διαχειριστικές δαπάνες, οι οποίες απαιτούνται για την πρόοδο της πτωχευτικής διαδικασίας: αντιμισθία συνδίκου, δαπάνες για την είσπραξη απαιτήσεων του πτωχού, δαπάνες για την πτωχευτική, δαπάνες για την ικανοποίηση των πτωχευτικών πιστωτών

---

⁴³ Βλ. σχ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 186.

⁴⁴ ΕφΠειρ 71/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΛαρ 476/2013 Δικφία 2014. 435, ΕφΛαρ 241/2011 ΕπισκΕΔ 17. 773.

κ.λπ. Από την άλλη, στην περιουσία του οφειλέτη συνυπολογίζονται πέραν από τα πάσης φύσης εισοδήματα του τελευταία, τα οποία δεν εξαιρούνται από την πτωχευτική περιουσία κατά τη διάταξη του άρθρου 92 του ν. 4738/2020, τα διαθέσιμα μετρητά του οφειλέτη ή της επιχείρησής του, οι εισπρακτέες απαιτήσεις του κατά τρίτων, τα επιμέρους ελεύθερα βαρών περιουσιακά του στοιχεία, η επιχείρησή του ως σύνολο, τα μεταβιβασθέντα από τον οφειλέτη περιουσιακά του στοιχεία, τα οποία μπορούν να επανακτηθούν στο πλαίσιο της πτωχευτικής ανάκλησης και η αξία των βεβαρημένων περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, η οποία καταλείπεται μετά την αφαίρεση του ποσού των απαιτήσεων προς εξασφάλιση των οποίων έχουν επιβαρυνθεί⁴⁵.

Ωστόσο, εκτός από τα μετρητά, τα οποία λαμβάνονται υπόψη σε κάθε περίπτωση στο πλαίσιο του υπολογισμού της επάρκειας της περιουσίας του οφειλέτη, τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία του τελευταίου συνυπολογίζονται μόνον εφόσον κρίνονται ευχερώς ρευστοποιήσιμα, δηλαδή μόνο όταν διαπιστώνεται προοπτική ρευστοποίησής τους εντός πρόσφορου χρόνου για την κάλυψη των δαπανών της πτωχευτικής διαδικασίας, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί στο μεταξύ ή οι οποίες αναμένεται να πραγματοποιηθούν⁴⁶.

Δ. Η μη καταχρηστική άσκηση της αίτησης πτώχευσης.

Με τη διάταξη του άρθρου 80 παρ. 2 του ν. 4738/2020 ανάγεται σε αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης η μη καταχρηστική άσκηση της σχετικής αίτησης, ρύθμιση που υφίστατο και στο πλαίσιο του ν. 3588/2007, όπου υπήρχε η πανομοιότυπη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 2. Πρέπει, βέβαια, να επισημανθεί ότι η μη καταχρηστική άσκηση της αίτησης ερευνάται ως αντικειμενική προϋπόθεση για την κήρυξη της πτώχευσης μόνο στις περιπτώσεις που η σχετική αίτηση υποβάλλεται είτε από τον ίδιο

---

⁴⁵ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 728, σελ. 214-215, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 220-221.

⁴⁶ ΕφΚρητ 14/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 1544/2018 ΕπισκΕΔ 25. 441, ΕφΘεσ 1327/2016 Αρμ 71. 1350, ΕφΠειρ 71/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΠειρ ΕΕμπΔ ΞΔ΄. 953, ΕφΛαρ 476/2013 Δικφία 2014. 435, ΕφΛαρ 241/2011 ΕπισκΕΔ 17. 773.

τον οφειλέτη, είτε από οποιονδήποτε από τους πιστωτές του. Αντίθετα, δεν ελέγχεται ως προς ενδεχόμενη καταχρηστικότητα η αίτηση του εισαγγελέα πρωτοδικών, η οποία ως δικαστική πράξη υπόκειται αποκλειστικά σε έλεγχο της νομιμότητάς της⁴⁷.

Στο πλαίσιο της έρευνας για τη συνδρομή της εν λόγω αντικειμενικής προϋπόθεσης εξετάζεται η καταχρηστικότητα τόσο του αιτήματος για την κήρυξη της πτώχευσης, όσο και της ίδιας της υποβολής της αίτησης ως δικονομικής ενέργειας. Δεδομένου μάλιστα ότι με τη διάταξη του άρθρου 75 του ν. 4738/2020 προσδιορίζεται κατά τρόπο αυθεντικό από τον ίδιο το νομοθέτη ως σκοπός της πτώχευσης η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη και η όσο το δυνατό συντομότερη επιστροφή παραγωγικών μέσων σε δυνητικά παραγωγικές χρήσεις, καταχρηστικότητα υφίσταται όταν το αίτημα για την κήρυξη της πτώχευσης ή η υποβολή της σχετικής αίτησης εξυπηρετούν αλλότριους σκοπούς⁴⁸, όπως: ο εξαναγκασμός του οφειλέτη σε οποιαδήποτε παροχή ή σε αποκάλυψη της ακριβούς περιουσιακής του κατάστασης, η δυσφήμισή του, η αποφυγή της πληρωμής των χρεών από τον ίδιο τον οφειλέτη ή η άσκηση πίεσης προς το σκοπό της ευνοϊκής για τον ίδιο ρύθμισής τους⁴⁹.

IV. Ο δικαστικός έλεγχος της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης- Το τεκμήριο παύσης των πληρωμών.

A. Η δικονομική μεταχείριση των προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης.

Η συνδρομή των προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης αποτελεί σε ουσιαστικό επίπεδο το αναγκαίο προαπαιτούμενο για την ευδοκίμηση της σχετικής αίτησης και την έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας. Ωστόσο, η δικονομική τους μεταχείριση στο πλαίσιο της δίκης, η οποία ανοίγει με την υποβολή της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης, δεν είναι

---

⁴⁷ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 738, σελ. 218

⁴⁸ ΑΠ 1357/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑιγ 123/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 1327/2016 Αρμ 71. 1350, ΕφΛαρ 12/2014 ΔΕΕ 2014. 968, ΕφΠειρ 74/2011 ΔΕΕ 2011. 689.

⁴⁹ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, ό.π., αριθ. 739, σελ. 218-219, Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2016, σελ. 225-227.

ενιαία. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη πτωχευτικής ικανότητας του οφειλέτη, η περιέλευσή του σε κατάσταση παύσης των πληρωμών του ή η επαπειλούμενη αδυναμία του προς εκπλήρωση και η επάρκεια της περιουσίας του προς κάλυψη των εξόδων της πτώχευσης αποτελούν αναγκαία στοιχεία τόσο για την πληρότητα της σχετικής αίτησης, όσο και για τη νομική θεμελίωση του αιτήματος κήρυξης της πτώχευσης, η συνδρομή των οποίων εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο. Ειδικότερα, ο αιτών, δηλαδή κατά περίπτωση ο ίδιος ο οφειλέτης, οποιοσδήποτε πιστωτής του ή ο αρμόδιος εισαγγελέας πρωτοδικών πρέπει να επικαλεστεί τη συνδρομή των εν λόγω προϋποθέσεων και να παραθέσει με σαφήνεια τα πραγματικά γεγονότα, από τα οποία προκύπτει η τελευταία, κατά τις διακρίσεις που αναλυτικά εκτίθενται ανωτέρω. Η ανεπαρκής παράθεση των γεγονότων αυτών επιφέρει ως δικονομική της συνέπεια την αοριστία της αίτησης και εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο. Ωστόσο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι δεκτική θεραπείας τόσο με δήλωση του πληρεξούσιου δικηγόρου του αιτούντος κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, ακόμη και στο πλαίσιο παροχής διευκρινίσεων που ζητούνται από το τελευταίο, όσο και με το δικόγραφο των προτάσεων του αιτούντος. Από την άλλη, η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στη συνδρομή των εν λόγω προϋποθέσεων και η αδυναμία να συναχθεί αυτή από το γενικότερο περιεχόμενο της αίτησης καθιστά την τελευταία απορριπτέα ως νομικά αβάσιμη.

Ειδική μνεία πρέπει ωστόσο να γίνει αναφορικά με την αντικειμενική προϋπόθεση της επάρκειας της περιουσίας του οφειλέτη προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας. Παρά τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 4 εδ. α' του ν. 4738/2020, η οποία φαίνεται ότι θεσπίζει υποχρέωση του αιτούντος προς παράθεση αναλυτικών οικονομικών στοιχείων σχετικά με την περιουσία και τα εισοδήματα του οφειλέτη, από τα οποία να δύναται να πιθανολογηθεί η οριζόμενη από την ίδια διάταξη επάρκεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η χωρίς καμία διάκριση εφαρμογή της εν λόγω διάταξης σε όλες ανεξαιρέτως τις αιτήσεις κήρυξης πτώχευσης θα έθετε ένα αξεπέραστο

δικονομικό εμπόδιο για την ευδοκίμηση αυτών, όταν αιτών είναι πιστωτής του οφειλέτη ή ο εισαγγελέας πρωτοδικών, δεδομένου ότι υφίσταται μία εύλογη δυσχέρεια των τελευταίων προς εξασφάλιση του συνόλου των οικονομικών στοιχείων, τα οποία είναι αναγκαία για την αποτίμηση της αξίας της περιουσίας και των εισοδημάτων του καθ' ου η αίτησή τους οφειλέτη και κατ' επέκταση της επάρκειάς τους προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας. Για τον λόγο αυτό πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά η εν λόγω διάταξη, ώστε η δικονομική υποχρέωση προς αναλυτική παράθεση των κατά τα ανωτέρω οικονομικών στοιχείων να βαρύνει μόνο τον αιτούντα την κήρυξή του σε πτώχευση οφειλέτη, ενώ, όταν την δικονομική αυτή ιδιότητα φέρουν οι πιστωτές του ή ο αρμόδιος εισαγγελέας πρωτοδικών, αρκεί για το ορισμένο και το νόμιμο της αίτησής τους απλή μεία της επάρκειας της πτωχευτικής περιουσίας προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας, χωρίς να απαιτείται και παράθεση συγκεκριμένων οικονομικών στοιχείων⁵⁰.

Από την άλλη, η ύπαρξη τρέχουσας εναλλακτικής διαδικασίας αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας του οφειλέτη θεμελιώνει αίτημα προς αναβολή της συζήτησης της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης και εξετάζεται από το αρμόδιο δικαστήριο μόνον, εφόσον υποβληθεί τέτοιο αίτημα είτε από τον ίδιο τον οφειλέτη, είτε από τον προσθέτως παρεμβαίνοντα υπέρ αυτού πιστωτή του, ο οποίος συμμετέχει στη σχετική διαδικασία. Εξάλλου, η κατάρτιση συμφωνίας αναδιάρθρωσης οφειλών ή η επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης άγουν κατά τις διακρίσεις, οι οποίες παρατίθενται στο οικείο μέρος της παρούσας εισήγησης, σε αμφισβήτηση της παραδεκτής άσκησης της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης, η οποία ασκείται από πιστωτές του, λόγω της έλλειψης εννόμου συμφέροντος.

Τέλος, ο ισχυρισμός περί καταχρηστικής άσκησης της αίτησης κήρυξης σε πτώχευση συνιστά το περιεχόμενο ένστασης, η οποία βάλλει κατά της ευδοκίμησης της αίτησης και την οποία νομιμοποιούνται να προτείνουν: **(α)** ο καθ' ου η αίτηση κήρυξης της πτώχευσης πιστωτής ή οποιοσδήποτε προσθέτως παρεμβαίνων υπέρ αυτού πιστωτής ή

---

⁵⁰ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 733-734, σελ. 216-217.

τρίτος, όταν η αίτηση υποβάλλεται από πιστωτή, και (β) ο κυρίως παρεμβαίνων πιστωτής ή τρίτος, όταν η αίτηση υποβάλλεται από τον ίδιο τον οφειλέτη. Για τον λόγο αυτό η καταχρηστικότητα της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης ελέγχεται από το αρμόδιο δικαστήριο αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση που προταθεί παραδεκτά η κατά τα ανωτέρω ένσταση.

B. Η αποδεικτική διαδικασία με αντικείμενο τη συνδρομή της διαπίστωσης των προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης.

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 78 παρ. 4 και 130 παρ. 1 του ν. 4738/2020 η δίκη που ανοίγει με την αίτηση κήρυξης της πτώχευσης εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739επ. ΚΠολΔ), στο πλαίσιο της οποίας καθιερώνεται το ανακριτικό σύστημα (άρθρο 744 ΚΠολΔ)⁵¹. Η υιοθέτηση του ανακριτικού συστήματος στο πλαίσιο της δίκης αυτής δεν αναιρεί μεν το δικονομικό βάρος του αιτούντος προς απόδειξη της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων για την κήρυξη της πτώχευσης, το οποίο εκπληρώνεται με την προσκομιδή των αναγκαίων κατά την εκτίμησή του αποδεικτικών μέσων, άλλα αποδεσμεύει το αρμόδιο δικαστήριο από την υποχρέωσή του να περιοριστεί στο πραγματικό αυτό υλικό, παρέχοντάς του την εξουσία να αναζητήσει το ίδιο τα κρίσιμα πραγματικά γεγονότα λαμβάνοντας υπόψη του χωρίς περιορισμούς όλα τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία έχουν τεθεί στη διάθεσή του, ή διατάσσοντας απόδειξη με κάθε πρόσφορο μέσο, χωρίς να δεσμεύεται από τους κανόνες της τακτικής απόδειξης⁵².

Σε κάθε περίπτωση, για την ευδοκίμηση της αίτησης απαιτείται ο σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποίθησης (άρθρο 340 ΚΠολΔ) σχετικά με τη συνδρομή των προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης⁵³. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός δεν είναι απόλυτος, καθώς επιδέχεται δύο βασικές εξαιρέσεις, η πρώτη από τις οποίες ορίζεται ρητά από τον

---

⁵¹ Βλ. Σχετικά Αρβανιτάκη σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, Ερμηνεία ΚΠολΔ², 2020, άρθρο 744, σελ. 382-386.

⁵² Βλ. σχ. Αρβανιτάκη, ό.π. άρθρο 744 αριθ. 3, 6 και 7, σελ. 383-385.

⁵³ Βλ. σχ. Νίκα, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 2016, σελ. 491-492.

ίδιο το νόμο, ενώ η δεύτερη από αυτές συνάγεται από το περιεχόμενο των σχετικών διατάξεων. Συγκεκριμένα, με τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 4 εδ. α' του ν. 4738/2020 περιορίζεται η αναγκαία δικαστική κρίση αναφορικά με την επάρκεια της περιουσίας του οφειλέτη για την κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας στο βαθμό της πιθανολόγησης. Το περιεχόμενο της ρύθμισης αυτής εμφανίζεται απολύτως δικαιολογημένο ενόψει του γεγονότος ότι καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής τόσο η επακριβής δικαστική αποτίμηση της αξίας της περιουσίας του οφειλέτη, όσο και ο συγκεκριμένος προσδιορισμός του ύψους των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας, για το οποίο μόνο εκτίμηση μπορεί να λάβει χώρα σε χρονικό σημείο προγενέστερο της ολοκλήρωσής της. Ανάλογη δυσχέρεια συντρέχει και στην περίπτωση που η αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης υποβάλλεται από τον ίδιο τον οφειλέτη με την επίκληση της επαπειλούμενης αδυναμίας του προς εκπλήρωση. Παρά το γεγονός ότι στη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 3 του ν. 4738/2020 δεν περιλαμβάνεται ρύθμιση ανάλογη με αυτήν της τέταρτης παραγράφου του ίδιου άρθρου πρέπει να γίνει ερμηνευτικά δεκτό ότι και στην περίπτωση αυτή αρκεί για την ευδοκίμηση της αίτησης η πιθανολόγηση της συνδρομής της εν λόγω προϋπόθεσης. Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση εκκινεί από το γεγονός ότι αντικείμενο της αποδεικτικής διαδικασίας στην προκείμενη περίπτωση δεν αποτελεί η διαπίστωση ορισμένου πραγματικού γεγονότος, το οποίο έχει λάβει χώρα στον φυσικό κόσμο και είναι αντιληπτό και άρα και επαληθεύσιμο με τις αισθήσεις, αλλά επί της ουσίας η εξέταση της βασιμότητας της εκτίμησης του αιτούντος σχετικά με την πορεία της οικονομικής του κατάστασης. Επομένως, ακόμη και στην περίπτωση που ο τελευταίος καταρτίσει και προσκομίσει αναλυτικό σχέδιο προϋπολογισμού, στο οποίο διαλαμβάνονται τα οικονομικά δεδομένα επί των οποίων θεμελιώνεται η εκτίμησή του⁵⁴, το αρμόδιο δικαστήριο δεν δύναται να αρκестεί στη διάγνωση των οικονομικών δεδομένων που

---

⁵⁴ Για το περιεχόμενο, το οποίο θα πρέπει να έχει αυτό το σχέδιο και τη συνεισφορά του στο σχηματισμό της σχετικής δικαστικής κρίσης βλ. αναλυτικά Κόκκινο, Η επαπειλούμενη αδυναμία πληρωμών ως προϋπόθεση κήρυξης της πτώχευσης, 2020, σελ. 187επ.

διαλαμβάνονται στο σχέδιο, αλλά πρέπει να επαληθεύσει και την εκτίμηση, στην οποία καταλήγει ο οφειλέτης με βάση αυτά, με συνέπεια η σχετική του κρίση να μην έχει το χαρακτήρα διαπίστωσης ενός εκδηλωμένου ήδη πραγματικού γεγονότος, αλλά πρόγνωσης μίας μελλοντικής και κατ' επέκταση αβέβαιης κατάστασης⁵⁵, με συνέπεια να μην δύναται να γίνει λόγος για την επίτευξη ακλόνητης βεβαιότητας⁵⁶.

Γ. Το τεκμήριο της παύσης των πληρωμών.

Όπως ήδη επισημάνθηκε και ανωτέρω, η απόδειξη της περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση γενικής και μόνιμης αδυναμίας προς εκπλήρωση των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του καθίσταται δυσχερές εγχείρημα ιδίως στις περιπτώσεις, όπου η αίτηση κήρυξης της πτώχευσής του δεν υποβάλλεται από τον ίδιο και η περιέλευσή του στην ως άνω κατάσταση επιχειρείται να θεμελιωθεί με τη χρήση του ποσοτικού κριτηρίου, δηλαδή της σύγκρισης των μη εξυπηρετούμενων ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του με το σύνολο των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων, με τις οποίες βαρύνεται αυτός, καθώς πρέπει να υπερβεί το εμπόδιο της έλλειψης πλήρους γνώσης του συνόλου των οικονομικών στοιχείων του οφειλέτη. Στο πλαίσιο του ν. 4738/2020 επιχειρείται ο περιορισμός της αποδεικτικής αυτής δυσχέρειας με τη θέσπιση από τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 2 εδ. α' τεκμηρίου περί της περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης και γενικής αδυναμίας προς πληρωμή των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του.

Από τη διατύπωση της παραπάνω διάταξης συνάγεται ότι το θεσπιζόμενο με αυτήν τεκμήριο: **(α)** είναι μαχητό, χωρεί δηλαδή ανταπόδειξη από οποιονδήποτε από τους διαδίκους της δίκης με αντικείμενο την κήρυξη της πτώχευσης έχει έννομο προς τούτο συμφέρον, και **(β)** δεν αφίσταται του ποσοτικού κριτηρίου, προκειμένου να οδηγήσει σε κατάγνωση της απαιτούμενης από τη διάταξη της πρώτης παραγράφου παύσης πληρωμών.

---

⁵⁵ Βλ. σχ. ΠΠρΑθ 747/2009 ΕΕμπΔ Ξ'. 877, ΠΠρΑθ 206/2009 ΧριΔ Θ'. 458.

⁵⁶ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 223, σελ. 69-70.

Συγκεκριμένα, τεκμαίρεται η παύση των πληρωμών του οφειλέτη, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: **(α)** να μην έχουν καταβληθεί ληξιπρόθεσμες χρηματικές υποχρεώσεις προς το Δημόσιο, Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης ή πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, **(β)** το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων αυτών υποχρεώσεων να αντιπροσωπεύει ποσοστό σαράντα εκατοστών (40%) τουλάχιστον του συνόλου των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη για χρονική περίοδο τουλάχιστον έξι (6) μηνών και **(γ)** το συνολικό ύψος των μη εξυπηρετούμενων ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων να υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000,00€).

Παρά το γεγονός ότι η διάταξη του άρθρου 77 παρ. 2 εδ. α' του ν. 4738/2020 δεν προβαίνει σε καμία σχετική διάκριση, πρέπει να γίνει ερμηνευτικά δεκτό ότι η επίκληση του θεσπιζόμενου με αυτήν τεκμηρίου περιορίζεται αποκλειστικά στις περιπτώσεις που την κήρυξη της πτώχευσης του οφειλέτη ζητούν οι πιστωτές του ή ο αρμόδιος εισαγγελέας πρωτοδικών, καθώς όταν αιτών είναι ο ίδιος, δεν δύναται επ' ουδενί να δικαιολογηθεί η προσφυγή σε αυτό, αφού ο οφειλέτης είναι σε θέση να αποτυπώσει με ακρίβεια και σε πλήρη έκταση την οικονομική του κατάσταση. Περαιτέρω, στη χρήση του εν λόγω τεκμηρίου μπορούν να προσφύγουν όχι μόνον οι πιστωτές, στις απαιτήσεις των οποίων αναφέρεται, αλλά το σύνολο των πιστωτών του οφειλέτη, δεδομένου ότι και στην περίπτωση αυτή ο νόμος δεν φαίνεται να κάνει οποιαδήποτε διάκριση. Στο πλαίσιο της εξέτασης της συνδρομής των προϋποθέσεων για την αξιοποίηση του τεκμηρίου λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη ανεξάρτητα από την αιτία τους και τη φύση τους. Από την άλλη, καταληκτικό χρονικό σημείο της περιόδου των έξι (6) μηνών πρέπει σε κάθε περίπτωση να θεωρείται ο χρόνος της συζήτησης της αίτησης στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου.

Ωστόσο, από την παράθεση των παραπάνω προϋποθέσεων με σαφήνεια προκύπτει ότι το κατά τα ανωτέρω θεσπιζόμενο τεκμήριο άγει στο ίδιο αποδεικτικό αδιέξοδο, το οποίο κλήθηκε να άρει, δεδομένου ότι η αξιοποίησή του προϋποθέτει τον προσδιορισμό του συνόλου των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του οφειλέτη, ο οποίος καθίσταται

προβληματικός για όλους τους πιστωτές του και καθιστά ιδιαίτερα περιορισμένη την πρακτική του αξία. Από την άλλη, η αναγωγή των υποχρεώσεων ορισμένης κατηγορίας μόνο πιστωτών σε κριτήριο για την κήρυξη της πτώχευσης αφενός προκρίνει την εξυπηρέτηση αυτών σε βάρος των υποχρεώσεων των άλλων πιστωτών και αφετέρου παρέχει στους εν λόγω πιστωτές μεγαλύτερη ευχέρεια να επιτύχουν την πτώχευση του οφειλέτη τους, θέτοντας εύλογους προβληματισμούς για το εάν και κατά πόσο το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 2 εδ. α' του ν. 4738/2020 συμβαδίζει με τις επιταγές των άρθρων 4 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος⁵⁷.

Ενόψει των ανωτέρω, η εφαρμογή του τεκμηρίου της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 2 εδ. α' του ν. 4738/2020 εμφανίζεται πολλαπλώς προβληματική και για τον λόγο αυτό η θέσπισή του δύναται να χαρακτηριστεί ως άστοχη νομοθετική ρύθμιση.

Δ. Οι έννομες συνέπειες σε περίπτωση διαπίστωσης της μη συνδρομής των προϋποθέσεων κήρυξης της πτώχευσης.

Η ευδοκίμηση της αίτησης κήρυξης σε πτώχευση προϋποθέτει τη σωρευτική συνδρομή του συνόλου των υποκειμενικών και αντικειμενικών προϋποθέσεων, οι οποίες περιγράφονται παραπάνω, κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο της συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου. Με τη διάταξη του άρθρου 80 παρ. 1 του ν. 4738/2020 ορίζεται η έννομη συνέπεια, η οποία επέρχεται σε περίπτωση διαπίστωσης της μη συνδρομής οποιασδήποτε από τις προϋποθέσεις κήρυξης της πτώχευσης και η οποία συνίσταται στην απόρριψη της σχετικής αίτησης ως αβάσιμης στην ουσία της. Η διάταξη αυτή συμπληρώνεται από εκείνη του άρθρου 77 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3869/2020, η οποία αναφέρεται ειδικά στην προϋπόθεση της ανεπάρκειας της περιουσίας του οφειλέτη προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας.

Με βάση τις διατάξεις αυτές, σε περίπτωση που το αρμόδιο δικαστήριο διαπιστώσει ότι: **(α)** ο οφειλέτης, στον οποίο αφορά η αίτηση κήρυξης της πτώχευσης, δεν

---

⁵⁷ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 219, σελ. 68.

διαθέτει πτωχευτική ικανότητα, **(β)** ο οφειλέτης, στον οποίο αφορά η αίτηση κήρυξης της πτώχευσης, δεν έχει περιέλθει σε γενική και μόνιμη αδυναμία προς πληρωμή των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του ή δεν αντιμετωπίζει επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων αυτών ή **(γ)** η περιουσία του οφειλέτη, η οποία σε περίπτωση ευδοκίμησης της αίτησης κήρυξης της πτώχευσης, θα καταστεί το μέσο για τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του, δεν επαρκεί ούτε για την κάλυψη των εξόδων της ίδιας της πτωχευτικής διαδικασίας, απορρίπτει την αίτηση κήρυξης της πτώχευσης ως αβάσιμη στην ουσία της. Ειδικά όμως στην περίπτωση της ανεπάρκειας της περιουσίας του οφειλέτη προς κάλυψη των εξόδων της πτωχευτικής διαδικασίας η απόρριψη της αίτησης ως ουσιαστικά αβάσιμης συνοδεύεται από διάταξη σχετικά με την καταχώριση του ονόματος ή της επωνυμίας του οφειλέτη στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας, με την οποία εκκινεί η προθεσμία του άρθρου 192 του ν. 4738/2020 για την απαλλαγή του οφειλέτη από τις χρηματικές υποχρεώσεις του, οι οποίες υπάρχουν κατά το χρόνο συζήτησης της αίτησής του⁵⁸.

Από το πεδίο εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων εκφεύγουν οι περιπτώσεις της ύπαρξης εκκρεμών εναλλακτικών διαδικασιών της αφερεγγυότητας και κατάρτισης συμφωνίας αναδιάρθρωσης των χρεών του οφειλέτη ή επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης της επιχείρησής του, η διαπίστωση των οποίων επιφέρει τις έννομες συνέπειες που παρατίθενται στο οικείο μέρος της παρούσας εισήγησης.

V. Επίμετρο.

Η αντιμετώπιση των συνεπειών, τις οποίες επιφέρει στην οικονομική ζωή η μη εκπλήρωση των εκκρεμών οικονομικών υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της, καθίσταται αναγκαία λόγω της σημασίας της αντικείμενο των νομοθετικών ρυθμίσεων που αποτελούν τον πυρήνα του πτωχευτικού δικαίου. Ωστόσο, ο μέχρι πρότινος περιορισμός της εμβέλειας του τελευταίου στα πρόσωπα με εμπορική ιδιότητα,

---

⁵⁸ Βλ. σχ. Ψυχομάνη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021, αριθ. 735-736, σελ. 217.

χαρακτηριστικό στοιχείο της οικονομικής δραστηριοποίησης των οποίων είναι η ανάληψη οικονομικών κινδύνων προς το σκοπό της επίτευξης του μέγιστου δυνατού κέρδους, είχε ως συνέπεια οι επιμέρους διατάξεις του να διαμορφωθούν με καθαρά οικονομικά κριτήρια και να στοχεύουν στον όσο το δυνατό ταχύτερο επιμερισμό των συνεπειών της αφερεγγυότητας και στην διαμέσου αυτού επαναφορά της ομαλής λειτουργίας της αγοράς. Η επέκταση όμως με το ν. 4738/2020 της εφαρμογής του πτωχευτικού δικαίου στο σύνολο σχεδόν των πολιτών και μάλιστα και για τις αστικές τους υποχρεώσεις, δηλαδή για χρέη που δεν δημιουργούνται από τη δυσμενή εξέλιξη μιας επιχειρηματικής προσπάθειας με σκοπό το κέρδος, αλλά πολλές φορές προκύπτουν από την ανεπάρκεια των οικονομικών τους δυνάμεων προς κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών, η οποία καλείται μάλιστα να λάβει χώρα υπό συνθήκες έντονης οικονομικής αναταραχής λόγω των πρωτόγνωρων καταστάσεων που προκάλεσε η υγειονομική κρίση, δεν δύναται παρά να προκαλεί εύλογο προβληματισμό σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της εφαρμογής των οικονομικών κριτηρίων του πτωχευτικού δικαίου στην κοινωνική συνοχή και στην πολιτική σταθερότητα της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό εναπόκειται στον εφαρμοστή του δικαίου να καταστεί κοινωνός του προβληματισμού αυτού, ώστε να επιτύχει την όσον το δυνατό πιο εξυπηρετική για το γενικό συμφέρον εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου.